

Nederlandse mondiale gezondheidsstrategie 2023-2030

Samen zorgen voor gezondheid wereldwijd

Inhoud

1	Samenvatting	4
2	Inleiding	6
3	Doel en aanpak	9
4	Wereldwijde uitdagingen	11
	4.1 Toenemende onderlinge afhankelijkheid – internationaal en intersectoraal	11
	4.2 Toenemende ongelijkheid	12
5	Nederlandse meerwaarde	14
	5.1 Verbinder: Bevorderen van multisectorale samenwerking	14
	5.2 Vernieuwer: Delen van kennis, ervaring en expertise	15
	5.3 Voorvechter: Internationaal samenwerken en versterken van mondiale instituties	15
6	Prioriteiten en handelingsperspectief	16
	6.1 Het versterken van de mondiale gezondheidsarchitectuur en nationale gezondheidssystemen	17
	6.2 Het verbeteren van internationale pandemische paraatheid en minimaliseren van grensoverschrijdende gezondheidsdreigingen	21
	6.3 Het adresseren van de impact van klimaatverandering op volksgezondheid en vice versa	25
7	Coherentie en coördinatie	29
8	Mensen en middelen	32
9	Monitoring en evaluatie	34

1 Samenvatting

Gezondheidsuitdagingen zijn in toenemende mate grensoverschrijdend, multidimensionaal en complex. Tegelijkertijd is er sprake van grote ongelijkheid; ongeveer een derde van de wereldbevolking heeft geen toegang tot betaalbare, essentiële gezondheidszorg.¹ De COVID-19 pandemie toonde de onlosmakelijke verbondenheid tussen de volksgezondheidssituatie in Nederland en wereldwijde ontwikkelingen en uitdagingen.

Daarom schaaft het kabinet de Nederlandse inzet op het terrein van mondiale gezondheid op en streeft het naar meer geïntegreerde en innovatieve samenwerking op verschillende niveaus. De Nederlandse mondiale gezondheidsstrategie heeft als doel om gecoördineerd en doelgericht bij te dragen aan het verbeteren van de volksgezondheid wereldwijd, en daarmee ook in Nederland. De Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen (SDGs) – en in het bijzonder SDG3 gericht op goede gezondheid en welzijn voor iedereen – vormen hierbij het

uitgangspunt. Om dit voor elkaar te krijgen is *business as usual* geen optie en biedt deze strategie het kader voor meer vernieuwing en verbinding. We zetten een nieuw, geïntegreerd en duurzaam toekomstperspectief neer, gericht op een gezonde wereld voor iedereen.

Om zo effectief mogelijk te opereren, stellen we met deze strategie duidelijke prioriteiten. Dit doen we op basis van a) de grootste wereldwijde uitdagingen: toenemende internationale en intersectorale afhankelijkheid en toenemende ongelijkheid; en b) de Nederlandse meerwaarde op het gebied van mondiale gezondheid: het bevorderen van multisectorale samenwerking als verbinder; het delen van kennis, ervaring en expertise als vernieuwer; en het bepleiten van multilateralisme en verdedigen van mensenrechten als voorvechter.

¹ Tracking Universal Health Coverage: 2021 Global Monitoring Report (worldbank.org)

Het verbeteren van de mondiale gezondheid is een continu proces van: 1) het voorkomen van gezondheidsrisico's waar mogelijk; 2) het voorbereiden en reageren op gezondheidscrisis; en 3) het versterken van gezondheidssystemen. Deze pijlers zijn sterk met elkaar verbonden. Door het versterken van coördinatie en coherentie, nationaal en internationaal, zorgen we ervoor dat resultaten binnen de ene pijler zo optimaal mogelijk bijdragen aan de andere pijlers. In dit kader richten we ons op drie prioriteiten:

- 1) Het versterken van de mondiale gezondheidsarchitectuur en nationale gezondheidssystemen
 - a. Speerpunt: Internationale coherentie en multilaterale samenwerking;
 - b. Speerpunt: Verbeterde toegang tot primaire gezondheidszorg en Seksuele en Reproductieve Gezondheid en Rechten (SRGR).
- 2) Het verbeteren van internationale pandemische paraatheid en minimaliseren van grensoverschrijdende gezondheidsdreigingen
 - a. Speerpunt: Wereldwijde toegang tot medicijnen en gezondheidsproducten;
 - b. Speerpunt: Versterkte internationale inzet op antimicrobiële resistentie (AMR) en zoönosenbeleid.
- 3) Het adresseren van de impact van klimaatverandering op volksgezondheid en vice versa
 - a. Speerpunt: Internationale verduurzaming en klimaatbestendig maken van de zorg;
 - b. Speerpunt: Internationale actie op klimaat, water en voedsel.

Voor het bevorderen van interdepartementale samenwerking en het waarborgen van coherent kabinetsbeleid richten we een Interdepartementale Stuurgroep in. Daarnaast zetten we een Nederlandse *Global Health Hub* op met als doel samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven, kennisinstellingen en maatschappelijk middenveld te bevorderen. Via samenwerking met andere landen, multilaterale instellingen en internationale financiële instellingen zetten we in op het bevorderen van internationale coherentie op het gebied van mondiale gezondheid. Hierbij wordt gekeken hoe de samenwerking, afstemming van prioriteiten en rolverdeling met de Europese Unie (EU) kan worden versterkt en de middelen en slagkracht van de EU beter kunnen worden benut. De principes van *One Health*, *Health in all Policies*, Beleidscoherentie voor

ontwikkeling, *Do no Harm*, en een context-specifieke en vraaggestuurde aanpak zijn leidende principes bij het versterken van coördinatie en coherentie.

Deze mondiale gezondheidsstrategie is een strategie op hoofdlijnen en biedt een nieuw kader voor geïntegreerde, kabinetsbrede en intersectorale samenwerking. Het ministerie van Buitenlandse Zaken (BZ) en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) vervullen gezamenlijk een coördinerende rol bij de verdere operationalisering hiervan.

2 Inleiding

In de afgelopen jaren zijn we ons meer en meer bewust geworden van de onlosmakelijke verbondenheid tussen de volksgezondheidssituatie in Nederland en ontwikkelingen in de rest van de wereld. Gezondheidsuitdagingen zijn in toenemende mate grensoverschrijdend, multidimensionaal en complex. We kunnen het in Nederland nog zo goed regelen, we blijven kwetsbaar voor ontwikkelingen elders in de wereld.

Ondertussen zijn ongelijkheden binnen en tussen landen juist toegenomen, ook binnen de Europese Unie (EU). Anno 2022 heeft ongeveer een derde van de wereldbevolking nog steeds geen toegang tot essentiële gezondheidszorg.^{2,3} Het behalen van de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen (SDGs) van de Verenigde Naties (VN) is uit het zicht geraakt.⁴ Sociaaleconomische verschillen en aanzienlijke ongelijkheden in toegang tot kwalitatieve gezondheidsdiensten, producten

en informatie leiden tot gezondheidsrisico's wereldwijd, ook in Nederland. Niet voor niets is er brede politieke steun voor het onderzoeken van de meerwaarde en mogelijkheden van een Nederlandse mondiale gezondheidsstrategie door de Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV).⁵ In het coalitieakkoord werd dan ook afgesproken dat het kabinet deze strategie zal gaan ontwikkelen. Belangrijke elementen daarbij zijn de uitbanning van hiv in het kader van SRGR en Tuberculose (TBC) (2030), evenals de wereldwijde versterking van pandemische paraatheid, als een reactie op de COVID-19 pandemie.⁶

De COVID-19 pandemie heeft grote directe en indirecte gevolgen voor mondiale gezondheid, met de grootste impact op mensen in de meest kwetsbare omstandigheden. Aan de indirecte gevolgen zijn sinds het begin van de pandemie in lage inkomenslanden aanzienlijk meer vrouwen en kinderen

overleden dan aan COVID-19 zelf.⁷ Ook zijn de secundaire effecten van de pandemie op onder andere onderwijs, economische stabiliteit, voedselzekerheid, conflicten en mentale gezondheid groot.^{8,9} Vrouwen en meisjes worden ook hierbij het meest geraakt.^{10,11,12}

De verbondenheid tussen de gezondheid van de aarde en de gezondheid van mensen wordt met elke overstroming, droogte en ontwricht ecosysteem duidelijker.¹³ De klimaatcrisis is een gezondheidscrisis¹⁴, die leidt tot steeds grotere uitdagingen in de wereld, ook in Nederland.¹⁵ Met directe gevolgen voor de volksgezondheid, zoals toenemende risico's op het ontstaan en de verspreiding van infectieziekten en pandemieën en toenemende resistentie op antimicrobiële stoffen, maar ook verminderde toegang tot geneesmiddelen en gezondheidszorg en -diensten.¹⁶ Tegelijkertijd staat gezonde, veilige en betaalbare voeding, veilig drinkwater en sanitatie voor veel mensen onder druk.^{17,18,19} De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) heeft klimaatverandering uitgeroepen tot de grootste uitdaging van de 21ste eeuw en noemt het een bedreiging voor mondiale gezondheid en ontwikkeling.²⁰

“The best insurance for resilient economies and communities, as well as pandemic preparedness for the future is strengthening health systems before a crisis arrives.” – UN Secretary General Guterres²¹

Het politieke momentum, mede als gevolg van de COVID-19 pandemie, biedt de kans om nu politieke en beleidsmatige stappen te zetten op het terrein van mondiale gezondheid. Ook door Nederland. Daartoe heeft het kabinet een Nederlandse mondiale gezondheidsstrategie ontwikkeld.

De strategie biedt een nieuw toekomstperspectief, gericht op een gezondere wereld voor iedereen. Om dit te bereiken zetten we in op meer samenwerking (verbinding) en innovatie (vernieuwing). In het licht van toenemende afhankelijkheid en ongelijkheid is het noodzakelijk om nog meer onze krachten te bundelen op zowel nationaal als internationaal niveau, en op zoek te gaan naar duurzame en schaalbare innovaties. *Business as usual* is geen optie. Dit betekent een geïntegreerde inzet, zowel binnen Nederland, als de EU en wereldwijd. De SDGs dienen hierbij als uitgangspunt. Als vooruitstrevend land dat opkomt voor het recht op gezondheid voor iedereen zet Nederland ook stevig in op gelijkheid en inclusie. Het kabinet geeft hiermee concrete invulling aan een Feministisch Buitenland Beleid.²²

We zijn een klein land ten opzichte van grote mondiale uitdagingen, maar we kunnen voortbouwen op decennia aan ervaring op het gebied van internationaal volksgezondheidsbeleid en mondiale gezondheid. Om maximale impact te kunnen behalen, brengt het kabinet focus aan op basis van de grootste mondiale uitdagingen en daar waar Nederland de meeste meerwaarde heeft, door de inzet van opgebouwde expertise, onze netwerken of onze positie op het internationale speelveld. Niet alleen op het terrein van gezondheid, maar ook op andere terreinen als klimaat, water, voedsel, landbouw, handel, mensenrechten, vrede en veiligheid. Deze strategie kiest ervoor om breed te durven

² Universal Health Coverage Data (worldbank.org)

³ Tracking Universal Health Coverage: 2021 Global Monitoring Report (worldbank.org)

⁴ Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development (A/RES/70/1)

⁵ AIV-advies 121: Fundament voor een Nederlandse mondiale gezondheidsstrategie (adviesraadinternationalevraagstukken.nl)

⁶ Coalitieakkoord 2021-2025: Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst (overheid.nl)

⁷ Healthcare utilization and maternal and child mortality during the COVID-19 pandemic in 18 low- and middle-income countries: An interrupted time-series analysis with mathematical modeling of administrative data (PLOS Medicine.org)

⁸ The Lancet Commission on lessons for the future from the COVID-19 pandemic (TheLancet.com)

⁹ Gender and COVID-19 : What Have We Learnt, One Year Later? (worldbank.org)

¹⁰ Assessing the Damage: Early Evidence on Impacts of the COVID-19 Crisis on Girls and Women in Africa (worldbank.org)

¹¹ Quantifying the effects of the COVID-19 pandemic on gender equality on health, social, and economic indicators: a comprehensive review of data from March, 2020, to September, 2021 (PubMed – nih.gov)

¹² COVID-19: Rebuilding for Resilience (unwomen.org)

¹³ No public health without planetary health (TheLancet.com)

¹⁴ The climate crisis is a health crisis (undp.org)

¹⁵ Klimaat en gezondheid (rivm.nl)

¹⁶ Climate change and health (who.int)

¹⁷ Climate change and health (who.int)

¹⁸ Access to drinking water (unicef.org)

¹⁹ The State of Food Security and Nutrition in the World 2022 (FAO.org)

²⁰ Climate change and health (who.int)

²¹ Health Care Must Leave No One Behind, Secretary-General Says in International Day Message, Calling COVID-19 Vaccine Dispersal 'a Global Moral Failure' (UN Press.org)

²² Kamerbrief over vraag van Eerste Kamer naar toegevoegde waarde van feministisch buitenlandbeleid voor Nederland (Rijksoverheid.nl)

kijken, en daarbinnen realistische en strategische keuzes te maken, met een zo groot mogelijke impact.

Hoewel het een mondiale strategie is, zijn we ons er van bewust dat we het als Nederland zelf ook beter moeten doen. Onze consumptiepatronen en voetafdruk, de mondiale productiestructuur, en ook onze vervuiling hebben grote gevolgen voor de gezondheid van mensen elders op de wereld. We zien deze strategie als kans om niet alleen bij te dragen aan mondiale gezondheid, maar ook om zelf te leren en onze eigen inzet en nationale gezondheidssysteem te verbeteren.

We kunnen en willen het ook niet alleen doen. Gelukkig kunnen we als Nederlandse overheid bouwen op samenwerking met nationale en internationale partners zoals de WHO, het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen, o.a. gefaciliteerd door de Topsector *Life Sciences en Health* (LSH) en de *Dutch Global Health Alliance* (DGHA). Hierbij zullen we nog meer gebruik maken van de slagkracht van de EU – mede in het kader van de nieuwe *EU Global Health Strategy*²³ – en strategischer kijken hoe we synergie kunnen bereiken met de inzet van andere landen, zowel bilateraal als multilateraal.

Deze strategie biedt hiervoor een eerste kader, met ambities op hoofdlijnen en eerste handelingsperspectieven. Het kabinet benadrukt dat het uitwerken van deze vernieuwende inzet tijd vergt en dat het deze strategie als start van een proces ziet om – samen met relevante partners – tot een agenda te komen op basis van gestelde prioriteiten, zodat we optimaal kunnen bijdragen aan een gezondere toekomst voor de wereld en Nederland. Bovendien is het onze ambitie om strategisch vooruit te kijken en proactief in te springen op nieuwe, mondiale ontwikkelingen en inzichten, om zo effectief en gezamenlijk mogelijk te anticiperen en reageren op kansen en risico's.

²³ Towards a new EU Global Health Strategy (europa.eu)

3 Doel en aanpak

Volksgezondheid gaat over mensen. Het recht op gezondheid voor iedereen is vastgelegd in het handvest van de WHO²⁴, verschillende VN verdragen, en is een van de uitgangspunten van de SDGs.²⁵ Nederland wil hier effectief en duurzaam aan bijdragen.

Het verbeteren van gezondheid wereldwijd is niet alleen in het belang van mensen in de meest kwetsbare posities, maar ook in het belang van Nederland. We zijn ervan overtuigd dat de volksgezondheid in Nederland gebaat is bij een gezondere wereld, waarin (besmettelijke) ziekten, zoals TBC en hiv, worden voorkomen, tijdig worden ontdekt, goed kunnen worden behandeld en er adequate internationale capaciteit, politieke wil en financiering is om gezamenlijk tot een effectieve aanpak te komen.

Het **recht op gezondheid** waarborgt het recht van een ieder op een zo goed mogelijke lichamelijke en geestelijke gezondheid. Dit recht omvat vier verplichtingen voor de overheid. Het houdt in dat voorzieningen, diensten en goederen voor gezondheidszorg: 1) voldoende beschikbaar zijn; 2) toegankelijk zijn voor iedereen zonder discriminatie, dat betekent fysiek, betaalbaar en voorzien van informatie; 3) voor iedereen aanvaardbaar zijn, met respect voor de medische ethiek en de cultuur; en 4) van goede kwaliteit zijn.

Bron: OHCHR: Right to Health

²⁴ Constitution World Health Organization (who.int)

²⁵ Sustainable Development (un.org)

Bron: sdgs.un.org/goals

De hoofddoelstelling van de Nederlandse mondiale gezondheidsstrategie is om gecoördineerd en doelgericht bij te dragen aan het verbeteren van de volksgezondheid wereldwijd en daarmee ook in Nederland. De SDGs – en in het bijzonder SDG3 gericht op goede gezondheid en welzijn voor iedereen – vormen hierbij het uitgangspunt.

Om dit te kunnen doen moet over bestaande grenzen heen worden gedacht en moet de Nederlandse inzet in verschillende sectoren en beleidsterreinen samenhangen, elkaar versterken en inspireren. Alleen dan komen we tot de vernieuwende, integrale, vraag-gestuurde en toekomstgerichte oplossingen die nodig zijn om gezondheid en welzijn voor iedereen te bereiken.

Daarom wordt in deze strategie coherentie gezocht met andere relevante beleidsprocessen van het kabinet, waaronder de beleidsnotitie “Doen waar Nederland goed in is”²⁶, de beleidsagenda pandemische paraatheid²⁷, de Internationale Klimaatstrategie²⁸, het nationaal programma antimicrobiële resistentie²⁹, het Nationaal actieplan versterken zoönosen-beleid³⁰, de Afrikastrategie en de multilateralisme notitie. Zo streven we naar een coherente, kabinetsbrede aanpak van mondiale gezondheid. Om daarnaast te zorgen voor inter-nationale en intersectorale samenhang zijn gesprekken

gevoerd met andere landen en de EU, thematische consultaties gehouden met internationale organisaties, het nationale en internationale maatschappelijk middenveld, kennisinstellingen, jongeren en de private sector en is een publieke internetconsultatie opgezet.

Het kabinet benadrukt dat het verbeteren van de mondiale gezondheid een continu proces is van 1) het voorkomen van gezondheidsrisico’s waar mogelijk; 2) het voorbereiden en reageren op gezondheids crises; en 3) het versterken van gezondheidssystemen. Deze pijlers zijn sterk met elkaar verbonden. Door versterken van coherentie en coördinatie, nationaal en internationaal, zorgen we ervoor dat resultaten binnen de ene pijler zo optimaal mogelijk bijdragen aan de andere pijlers. Dit vormt een belangrijk fundament onder de keuzes die ten grondslag liggen aan deze strategie.

Om als Nederland zo effectief mogelijk te opereren is het van belang, zoals de AIV ook schetst, om heldere prioriteiten te stellen. Dit doen we op basis van a) de grootste mondiale uitdagingen; en b) de Nederlandse meerwaarde. De bouwstenen van de AIV en uitkomsten van de brede consultaties vormden hiervoor het uitgangspunt. Voor deze prioriteiten wordt vervolgens een eerste aanzet voor het handelingsperspectief uiteengezet waarbij wordt uitgegaan van drie rollen – 1) verbinder, 2) vernieuwer en 3) voorvechter – waarmee Nederland naar verwachting internationaal de meeste impact kan hebben.

4 Wereldwijde uitdagingen

In deze strategie kijken we naar de meest urgente huidige en toekomstige uitdagingen op het gebied van mondiale gezondheid. De huidige problemen zijn talrijk, zoals een toename in antimicrobiële resistentie en opkomende infectieziekten, gebrek aan toegang tot basisgezondheidszorg en geneesmiddelen, grote tekorten aan zorgpersoneel en gebrek aan internationale coördinatie en financiering. Op basis van internationale analyses en rapporten van de WHO kunnen twee overkoepelende uitdagingen worden geïdentificeerd: 1) toenemende onderlinge afhankelijkheid en 2) toenemende ongelijkheid.^{31,32,33} Deze ontwikkelingen onderstrepen de noodzaak om extra aandacht te besteden aan het grensoverschrijdende en multidimensionale karakter van mondiale gezondheid en aan mensen in de meest kwetsbare omstandigheden.

4.1 Toenemende onderlinge afhankelijkheid – internationaal en intersectoraal

Mondiale gezondheid is een breed, grensoverschrijdend en multidimensionaal vraagstuk. In het licht van de huidige mondiale ontwikkelingen wordt gezondheid beïnvloed door steeds meer en uiteenlopende factoren zoals klimaat-verandering, luchtvervuiling, verlies aan biodiversiteit, reis-en handelsbewegingen, economische en financiële crises, bevolkingsgroei en vergrijzing, verstedelijking, armoede, ongelijkheid, uitsluiting, geopolitieke spanningen, gewapende conflicten, natuurrampen, gedwongen migratie en andere humanitaire crises, die veelal een internationaal en intersectoraal karakter hebben.³⁴

Deze onderlinge afhankelijkheden maken de impact van internationale ontwikkelingen op gezondheid breed en gevarieerd – met ook directe en indirecte gevolgen voor de Nederlandse volksgezondheid – en het adresseren van

²⁶ Beleidsnotitie 2022 – Doen waar Nederland goed in is (overheid.nl)
²⁷ Kamerbrief over beleidsagenda pandemische paraatheid (Rijksoverheid.nl)
²⁸ Internationale Klimaatstrategie (Rijksoverheid.nl)
²⁹ Beleidsdoelstellingen op het gebied van Volksgezondheid, Welzijn en Sport: Preventief gezondheidsbeleid (officielebekendmakingen.nl)
³⁰ Nationaal actieplan versterken zoönosenbeleid (Rijksoverheid.nl)

³¹ Urgent health challenges for the next decade (who.int)
³² World health statistics 2022: monitoring health for the SDGs (who.int)
³³ COVID-19: Make it the Last Pandemic (theindependentpanel.org)
³⁴ Human mobility, climate change, and health: Unpacking the connections (TheLancet.com)

gerelateerde problemen complex. Dit is goed terug te zien in vraagstukken rond a) ‘planetary health’ (gebaseerd op de onlosmakelijke verbondenheid tussen de menselijke gezondheid en de gezondheid van onze planeet)³⁵, b) de ‘One Health’-benadering (dat erkent dat de gezondheid van mensen, dieren, planten en de ruimere omgeving, inclusief ecosystemen, nauw met elkaar verbonden en onderling afhankelijk zijn)³⁶, c) ‘Health in all Policies’ (dat erkent dat volksgezondheid niet alleen een product is van beleid in de gezondheidssector, maar grotendeels wordt bepaald door beleid uit andere sectoren)³⁷ en d) ‘global health security’ (dat op het snijvlak van mondiale gezondheid en mondiale veiligheid ligt).^{38,39}

Bron: What is planetary health? (forbes.com)

De gezondheid van mensen is onlosmakelijk verbonden aan de gezondheid van de planeet, dieren, planten en het milieu. Zo concludeert het wetenschappelijk klimaatpanel (IPCC) dat inmiddels de helft van de wereldbevolking in een situatie van hoge kwetsbaarheid leeft en dat sommige effecten van klimaatverandering reeds onomkeerbaar zijn.⁴⁰ Wereldwijd neemt hierdoor de druk op voedselvoorziening en water toe, met directe gevolgen voor de gezondheid van mensen. Onze gezondheid is afhankelijk van het terugdringen, het

voorkomen en het kunnen blijven behandelen van ziekten, in het bijzonder infectieziekten zoals hiv en TBC, het tegengaan van onverantwoord antibioticagebruik, van een schoon leefmilieu en een stabiel klimaat. Toegang tot primaire gezondheidszorg, waaronder (SRGR), is essentieel.^{41,42} Andersom dragen kwetsbaarheden in de zorg ook weer bij aan deze uitdagingen, zoals de klimaatschade die door gezondheidssystemen, waaronder die van Nederland, wordt aangericht. Ook laten huidige internationale ontwikkelingen duidelijk zien dat de volksgezondheid lijdt onder geopolitieke spanningen, gewapende conflicten, natuurrampen, humanitaire crises, migratie en economische instabiliteit. De gezondheidssector is daarnaast een brede en belangrijke economische sector waarbinnen onderzoek, ontwikkeling en innovatie onontbeerlijk zijn.⁴³

Dit vraagt om samenwerking op verschillende niveaus, met diverse stakeholders – internationaal en intersectoraal, maar ook lokaal – richting geïntegreerde oplossingen. Het effectief omgaan met de steeds complexere dreigingen van de 21ste eeuw vereist een versterkte, proactieve en innovatieve manier van voorbereiden en reageren op gezondheids crises, inclusief strategische, preventieve investeringen.

4.2 Toenemende ongelijkheid

Er is in de afgelopen decennia veel bereikt op het gebied van mondiale gezondheid. Moedersterfte daalde de afgelopen twintig jaar met 38 procent⁴⁴, 75 procent van mensen die leven met hiv krijgt antiretrovirale behandeling⁴⁵, er werden naar schatting 66 miljoen levens gered door tijdige diagnose en behandeling van TBC⁴⁶ en de sterfte van kinderen onder vijf jaar daalde sinds 1990 met 61 procent.⁴⁷ Mede hierdoor stegen zowel algemene levensverwachting als de gezonde levensverwachting wereldwijd in de afgelopen twintig jaar.⁴⁸

Toch heeft ongeveer een derde van de wereldbevolking nog altijd geen of onvoldoende toegang tot betaalbare essentiële gezondheidszorg. In veel lage- en middeninkomenslanden zijn gezondheidssystemen zwak en onvoldoende in staat adequate

en betaalbare zorg en diensten te bieden. Regressieve druk op SRGR en gendergelijkheid neemt al jaren toe. Tussen en binnen landen blijven er diepe ongelijkheden in de gezonde levensverwachting bestaan. Terwijl delen van de wereld snel aan het vergrijzen zijn met alle uitdagingen van dien, is het geboortecijfer in de meeste landen in Sub-Sahara Afrika nog steeds boven de vier kinderen per vrouw.⁴⁹ Door toenemende instabiliteit en crises wereldwijd worden zwaktes in gezondheidssystemen verder versterkt en ongelijkheden, inclusief op het gebied van gezondheid, vergroot. Zo vindt meer dan de helft van de wereldwijde moedersterfte plaats in fragiele landen en landen waar zich humanitaire crises voltrekken.^{50,51}

Ook de COVID-19 pandemie heeft bestaande ongelijkheden vergroot en het behalen van de SDGs verder bemoeilijkt.⁵² De ongelijke verdeling van COVID-19 vaccins, medische beschermingsmiddelen zoals mondkapjes en beademingsapparatuur, toegang tot veilig drinkwater en sanitaire voorzieningen, en toegang tot kennis laten zien dat in tijden van crisis, mondiale solidariteit naar de achtergrond verdwijnt.⁵³ Deze ongelijkheden belemmeren bovendien de effectieve bestrijding van gezondheids crises, zoals een pandemie.

Gezondheidssystemen kwamen onder grote druk te staan en reguliere zorg werd in vrijwel alle landen afgeschaald of onderbroken, met naast directe ook grote secundaire gezondheidsimpact als gevolg.⁵⁴ Sinds het begin van de pandemie zijn meer dan twee keer zoveel vrouwen en kinderen overleden aan de gevolgen van onderbroken zorg dan het aantal directe COVID-19 slachtoffers.⁵⁵ Seksueel en gendergerelateerd geweld zijn tijdens de pandemie significant toegenomen.⁵⁶ Massale schoolsluitingen hebben diepe en langdurige gezondheidseffecten en leerachterstanden teweeg

gebracht.⁵⁷ Naast mentale gezondheidsgevolgen voor jongeren, resulteerde dit specifiek voor meisjes ook in een hoger aantal adolescente zwangerschappen en kindhuwelijken.^{58,59} Bij alle gevolgen is het duidelijk dat de effecten van de pandemie mensen in de meest kwetsbare situaties het hardst raken, waarbij die kwetsbaarheid wordt bepaald door een veelvoud van factoren. Aandacht voor intersectionaliteit voor het bereiken van de meest kwetsbare groepen is dan ook van belang.

³⁵ No public health without planetary health (TheLancet.com)

³⁶ Tripartite and UNEP support OHHLEP's definition of "One Health" (who.int)

³⁷ Promoting Health in All Policies and intersectoral action capacities (who.int)

³⁸ Health Security (who.int)

³⁹ Strengthening the global health security interface (who.int)

⁴⁰ Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability (ipcc.ch)

⁴¹ UNFPA SWOP Report 2021 (unfpa.org)

⁴² Critical considerations and actions for achieving universal access to sexual and reproductive health in the context of universal health coverage through a primary health care approach (who.int)

⁴³ The Global Risks Report (weforum.org)

⁴⁴ Maternal Mortality (who.int)

⁴⁵ In Danger: UNAIDS Global AIDS Update 2022 (unaids.org)

⁴⁶ WHO Global Tuberculosis Report 2021 (who.int)

⁴⁷ Child mortality (under 5 years) (who.int)

⁴⁸ World Health Statistics (who.int)

⁴⁹ UNFPA Strategic Plan 2022-2025 (unfpa.org)

⁵⁰ UNFPA Strategic Plan 2022-2025 (unfpa.org)

⁵¹ How fragile contexts affect the well-being and potential of women and girls (oecd.org)

⁵² COVID-19: Make it the Last Pandemic (theindependentpanel.org)

⁵³ Global Dashboard for Vaccine Equity – UNDP Data Futures Platform (undp.org)

⁵⁴ Essential health services face continued disruption during COVID-19 pandemic (who.int)

⁵⁵ Healthcare utilization and maternal and child mortality during the COVID-19 pandemic in 18 low- and middle-income countries: An interrupted time-series analysis with mathematical modeling of administrative data (PLOS Medicine.org)

⁵⁶ The Shadow Pandemic: Violence against women during COVID-19 (unwomen.org)

⁵⁷ Adverse consequences of school closures (unesco.org)

⁵⁸ How will the COVID-19 pandemic affect births (unfpa.org)

⁵⁹ COVID-19: A threat to progress against child marriage (unicef.org)

5 Nederlandse meerwaarde

Het kabinet wil met deze strategie bijdragen aan het adresseren van de wereldwijde uitdagingen op die gebieden waar Nederland de meeste impact kan hebben. Op basis van het adviesrapport van de AIV en consultaties met maatschappelijk middenveld, kennisinstellingen, bedrijfsleven en internationale partners zijn de volgende terreinen geïdentificeerd waar Nederland de grootste meerwaarde heeft op het gebied van mondiale gezondheid: 1) bevorderen van multisectorale samenwerking (verbinder); 2) delen van kennis, ervaring en expertise (vernieuwer); en 3) internationaal samenwerken en versterken van mondiale instituties (voorvechter).

5.1 Verbinder: Bevorderen van multisectorale samenwerking

De *One Health* benadering gebaseerd op *Health in All Policies* – zoals in Nederland onder andere bij de aanpak van antimicrobiële resistentie (AMR)⁶⁰ en zoönosen⁶¹ wordt

toegepast – en het *Dutch Diamond* model⁶² bieden een waardevolle basis voor het versterken van een multisectorale, geïntegreerde samenwerking. Hetzelfde geldt voor de manier waarop Nederland vorm geeft aan samenwerking op landenniveau met lokale organisaties, (feministische) bewegingen en jongeren om toegang tot (primaire) gezondheidszorg op lokaal niveau te verbeteren. Nederland kan internationaal een relevante rol spelen als een partij die mensen en organisaties, waaronder kennisinstellingen, financiële instellingen, ngo's en het bedrijfsleven, bij elkaar brengt, vooral bij het bevorderen van innovatieve oplossingen, het versterken van het maatschappelijk middenveld en het betrekken van de private sector (zoals financiers en digitale dienstverleners) bij gezondheidszorg.

⁶⁰ Antimicrobiële resistentie (AMR) (vzinfo.nl)

⁶¹ Nationaal actieplan versterken zoönosenbeleid (Rijksoverheid.nl)

⁶² De Nederlandse aanpak waarin de overheid, het bedrijfsleven, kennisinstellingen en het maatschappelijk middenveld samenwerken

5.2 Vernieuwer: Delen van kennis, ervaring en expertise

Nederland wordt internationaal door verschillende stakeholders, waaronder de WHO, *United Nations Population Fund* (UNFPA), de EU, andere landen en maatschappelijk organisaties, erkend om haar vooruitstrevende en invloedrijke rol op het gebied van universele toegang tot SRGR, inclusief het bestrijden van hiv/aids. Nederland zet zich ook in voor bestrijding van TBC. Verder heeft Nederland vooral kennis, ervaring en expertise op die onderwerpen die het meest onder druk staan of waar andere donoren van wegblijven, zoals veilige abortus, seksuele voorlichting en de SRGR van jongeren. Vanuit de humanitaire inzet en vredesopbouw heeft Nederland de afgelopen jaren expertise opgebouwd op het terrein van mentale gezondheidszorg en psychosociale hulp (MHPSS).

Op het gebied van drinkwater, sanitatie en hygiëne vervult Nederland een belangrijke internationale functie met kennis van en bijdrage aan verbeterd waterbeheer, veilig drinkwater, sanitaire voorzieningen, gezonde voeding en duurzame voedselsystemen.

Op het gebied van grensoverschrijdende gezondheidsbedreigingen heeft Nederland een uitstekende reputatie en unieke positie in de internationale arena waar het gaat om de aanpak van AMR en heeft Nederland een internationaal vooraanstaande positie.⁶³ Ook heeft Nederland een sterk zoönosenbeleid, waarbij de afgelopen jaren specifieke ervaring en kennis is opgedaan met de *One Health* aanpak, en wat de komende jaren nog verder wordt versterkt.⁶⁴ Verder heeft Nederland een belangrijke rol op het gebied van monitoring en surveillance, waaronder via de WHO *Collaborating Centres* (CCs) zoals bij het RIVM⁶⁵ en andere Nederlandse instellingen.⁶⁶

Nederland is internationaal sterk op het gebied van digitalisering, innovatie en verduurzaming van de zorg. Het ministerie van VWS heeft duurzaamheid tot speerpunt van het beleid voor de komende jaren gemaakt. Ook heeft Nederland een belangrijke rol in kennisontwikkeling en samenwerking op onderzoeks- en innovatiegebied, met investeringen door de Nederlandse overheid in relevant onderzoek via de Nationale

⁶³ Beleidsdoelstellingen op het gebied van Volksgezondheid, Welzijn en Sport: Preventief gezondheidsbeleid (officielebekendmakingen.nl)

⁶⁴ Nationaal actieplan versterken zoönosenbeleid (Rijksoverheid.nl)

⁶⁵ WHO Collaborating Centres (rivm.nl)

⁶⁶ WHO Collaborating Centres (who.int)

Wetenschapsagenda (NWA), NWO/- ZonMw programma's⁶⁷, het Nationaal Groeifonds, het topsectorenbeleid (met name Topsector LSH) en de EU onderzoeksprogramma's. Zo spelen Nederlandse onderzoekers een actieve rol in *Horizon Europe*, het innovatie- en onderzoeksprogramma van de EU. Op basis van de innovatie- en concurrentiepositie van Nederland, de kwaliteit van het Nederlandse onderzoek (bij universiteiten, Universitair Medisch Centra, hogescholen en (publieke) kennisinstituten is Nederland internationaal sterk op het gebied van innovaties van medische producten en technologieën. Nederland heeft de potentie om met een integrale aanpak van investeren, innovatie, handel en kennis een belangrijke bijdrage te leveren aan het verwezenlijken van de SDGs.⁶⁸

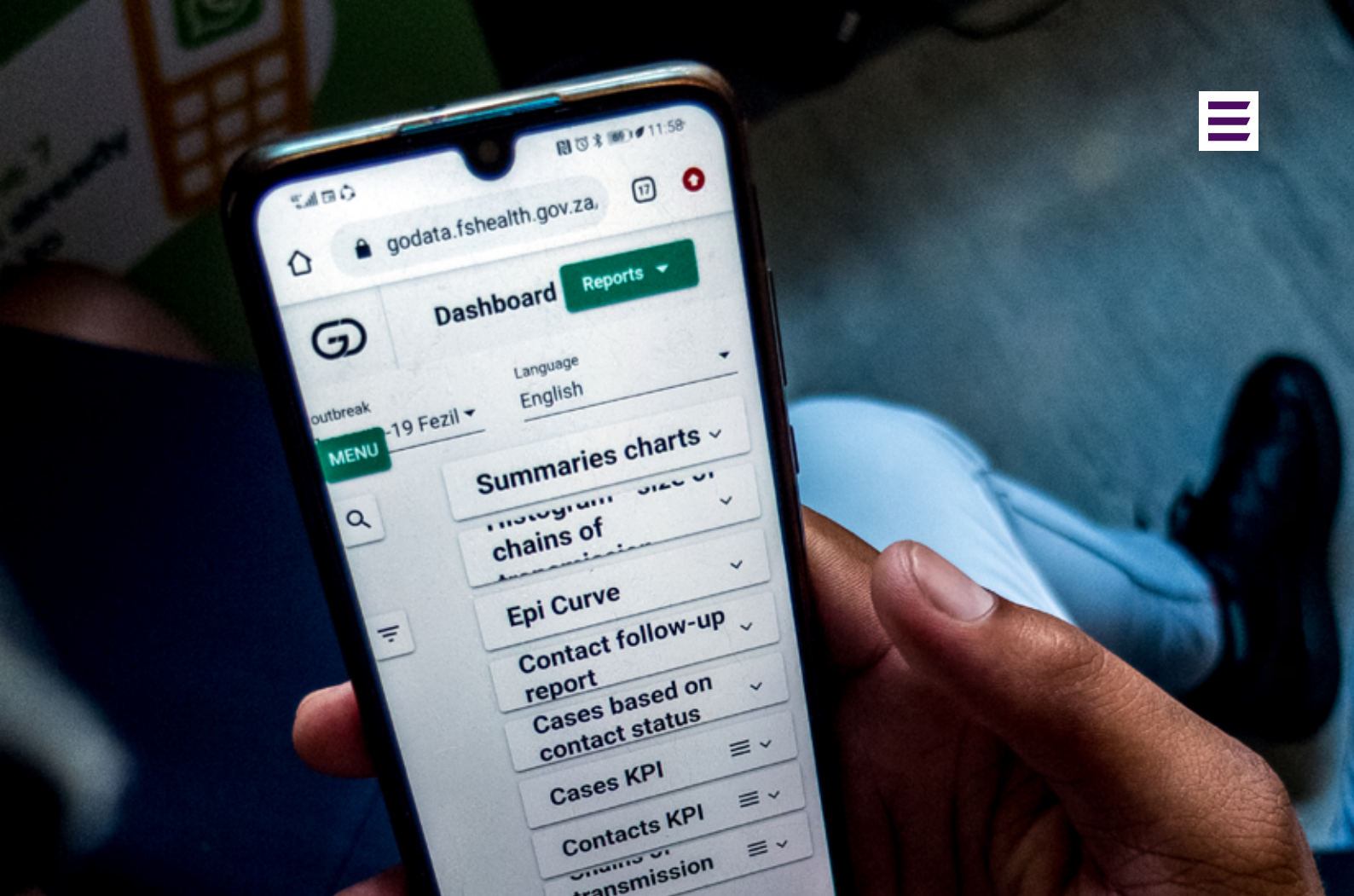
5.3 Voorvechter: Internationaal samenwerken en versterken van mondiale instituties

Nederland is een belangrijke speler op internationaal vlak met een langjarig *trackrecord* op multilateraal gebied, heeft een sterke relatie met de WHO, en is op het terrein van mondiale gezondheid de zevende grootste donor en op het terrein van SRGR de derde grootste donor.

Nederland is lid van de EU, de VN, de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) en de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), zit in de bestuursorganen van de grote mondiale gezondheidsfondsen, beschikt over een groot postennetwerk, inclusief gezondheidsattachés, is actief binnen de G20, en heeft een sterke band met belangrijke spelers buiten de EU, zoals de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk, China, India en Zuid-Afrika. Nederland is een aanjager van (hernieuwd) multilateralisme en als handelsland sterk internationaal georiënteerd. Binnen multilaterale organisaties staat Nederland pal voor thema's en afspraken die onder toenemende druk staan en kan daar succesvol medestanders voor mobiliseren, zowel in het mondiale noorden als zuiden. In onze rol als bruggenbouwer en als pleitbezorger is Nederland goed gepositioneerd om internationale samenwerking te bevorderen, discussies en onderhandelingen te beïnvloeden en resultaten te behalen op voor ons belangrijke terreinen.

⁶⁷ De ZonMw is een financieringsorganisatie van innovatie en onderzoek in de gezondheidszorg.

⁶⁸ Health Holland Strategie Internationaal 2020-2023 (health-holland.com)

6 Prioriteiten en handelingsperspectief

Op basis van de wereldwijde uitdagingen waar we voor staan en de Nederlandse meerwaarde richt het kabinet zich de komende jaren op onderstaande prioriteiten en speerpunten:

- 1) Het versterken van de mondiale gezondheidsarchitectuur en nationale gezondheidssystemen
 - a. Speerpunt: Internationale coherentie en multilaterale samenwerking
 - b. Speerpunt: Verbeterde toegang tot primaire gezondheidszorg en Seksuele en Reproductieve Gezondheid en Rechten (SRGR)
- 2) Het verbeteren van internationale pandemische paraatheid en minimaliseren van grensoverschrijdende gezondheidsdreigingen
 - a. Speerpunt: Wereldwijde toegang tot medicijnen en gezondheidsproducten
 - b. Speerpunt: Versterkte inzet op AMR en zoönosenbeleid

- 3) Het adresseren van de impact van klimaatverandering op volksgezondheid en vice versa
 - a. Speerpunt: Internationale verduurzaming en klimaatbestendig maken van de zorg
 - b. Speerpunt: Internationale acties op klimaat, water en voedsel

De focus op deze prioriteiten betekent niet dat andere onderwerpen niet belangrijk zijn of dat Nederland hier niet internationaal actief op is. Er is al veel wat we doen op het gebied van internationale samenwerking op gezondheids-thema's en dit blijft van groot belang. Wel betekent het dat deze onderwerpen buiten deze geïntegreerde strategie vallen om focus te houden en impact zo groot mogelijk te maken. In het kader van vernieuwing en verbinding zetten we in op een specifiek aantal prioriteiten, waar in het kader van toekomstige uitdagingen door groeiende ongelijkheid en met een toenemend grensoverschrijdend, intersectorale karakter ervan, de meeste winst te behalen valt. De prioriteiten kunnen de komende jaren wel worden bijgesteld in het licht van nieuwe ontwikkelingen en inzichten.

Voor het handelingsperspectief wordt uitgegaan van drie posities waarop Nederland de meeste impact kan hebben: 1) Nederland als polderaar, bruggenbouwer en handelsland (verbinder) 2) Nederland als kennis- en innovatieland (vernieuwer); 3) Nederland als bepleiter van multilateralisme en verdediger van mensenrechten (voorvechter).

Met handelingsperspectief op basis van deze rollen kan Nederland naar verwachting niet alleen de meeste impact hebben de komende jaren, maar liggen er ook belangrijke kansen waaronder het bevorderen van innovatie en handel, het opdoen van ervaringen en inzichten, en het profiteren van internationale stabiliteit voor onze gezondheid, welzijn, economie en veiligheid.

Op die manier kan de Nederlandse meerwaarde optimaal worden ingezet en versterkt, met het bevorderen van multi-sectorale en internationale samenwerking als verbinder, het delen van kennis, ervaring en expertise ten behoeve van innovatieve vooruitgang als vernieuwer, en het delen van kennis, ervaring en expertise op het gebied van progressieve vooruitgang als voorvechter.

6.1 Het versterken van de mondiale gezondheidsarchitectuur en nationale gezondheidssystemen

a) Speerpunt: Internationale coördinatie en multilaterale samenwerking

De huidige mondiale gezondheidsarchitectuur is gefragmenteerd en ontoereikend. De COVID-19 pandemie heeft het gebrek aan internationale coördinatie en samenwerking op het gebied van mondiale gezondheid en grote lacunes in financiering blootgelegd. Om op een meer duurzame en effectieve wijze gezondheidsuitdagingen te voorkomen en te adresseren is het essentieel om de mondiale gezondheidsarchitectuur te versterken. In de nasleep van COVID-19 heeft de internationale gemeenschap een ongekende kans om dit te verbeteren, met versterkte internationale coördinatie, multilaterale samenwerking en duurzame financiering.

Hierbij is een sterke en onafhankelijke en slagkrachtige WHO noodzakelijk. Alleen dan kan het de gewenste centrale rol spelen in de internationale coördinatie en haar cruciale normatieve en coördinerende taken goed uitvoeren. Het verbeteren van algehele internationale coördinatie binnen de mondiale gezondheidsarchitectuur – met de EU, andere

VN-organisaties, fondsen, andere overheden, en filantropen – is van groot belang. Daarnaast is het investeren in duurzame financiering en het versterken of waarborgen van internationale afspraken cruciaal voor een effectieve architectuur. Met de ambitie voor (hernieuwd) multilateralisme en zijn positie op het internationale speelveld kan Nederland de komende jaren hieraan een belangrijke bijdrage leveren.

Eerste handelingsperspectief:

- Nederland zal als voorvechter van multilateralisme en het recht op gezondheid voor iedereen in internationale fora het belang benadrukken van versterking van de WHO als centrale, technische en coördinerende actor op het gebied van mondiale gezondheid, ondersteund door een hogere, flexibele en duurzame financiële bijdrage aan de WHO. Juist om eraan bij te dragen dat de WHO zijn leidende rol in de wereldwijde gezondheidsarchitectuur kan blijven vervullen, pleit Nederland voor het structureel verbeteren van de financiële situatie van de WHO. Daarnaast versterkt Nederland de taak van de WHO ook via de financiering van WHO Collaborating Centres (CC's). Deze, door de Directeur-Generaal van de WHO aangewezen, (afdelingen van) (kennis)instituten, veelal bij het RIVM, zijn internationale samenwerkingsverbanden waarin programma's van de WHO ondersteund worden.⁶⁹
- Nederland zal als verbinder een constructieve rol spelen in WHO-onderhandelingen en helpen om bruggen te bouwen richting consensus, zoals in de vorm van covoorzitter van de onderhandelingen over een internationaal pandemie-instrument.⁷⁰ Nederland zal als bruggenbouwer in het bijzonder gebruik maken van haar internationale netwerk, waaronder lidmaatschap van de EU, contacten met belangrijke spelers op het gebied van mondiale gezondheid, evenals de sterke band met het WHO secretariaat. Ook de driehoek Genève, Brussel, Den Haag (met gezondheids-attachés) zal hierbij strategisch worden ingezet. Waar relevant wordt tevens gebruik gemaakt van de Permanente Vertegenwoordiging in New York, om ook de link met bredere VN processen (zoals de 2030 Agenda) en politieke aandacht van de internationale gemeenschap te waarborgen.

⁶⁹ WHO Collaborating Centres (who.int)

⁷⁰ Intergovernmental Negotiating Body (who.int)

Nederland als co-voorzitter van het mondiale proces voor een **WHO internationaal pandemie-instrument**: Op 1 december 2021 hebben de lidstaten van de WHO tijdens een Special Session van de World Health Assembly (WHA) besloten tot het starten van multilaterale onderhandelingen over de totstandkoming van een internationaal instrument met betrekking tot pandemische preventie, paraatheid en respons. Hiertoe is een Intergovernmental Negotiating Body (INB) opgericht, waar alle 194 WHO-lidstaten, alsook regionale economische organisaties als de Europese Unie, lid van zijn. De directeur Internationale Zaken van VWS is co-voorzitter van dit proces, samen met een collega uit Zuid-Afrika. Het is de bedoeling dat het pandemie instrument in 2024 wordt vastgesteld.

Bron: inb.who.int

- Nederland zal als vernieuwer op basis van het de kennis en expertise van Nederlandse instituten als het RIVM, bijdragen aan het ondersteunen van de totstandkoming en uitvoering van WHO strategieën en richtlijnen, zoals ter versterking van monitoring en surveillance. In het kader van de *Global Health Security Agenda (GHSA)*⁷¹ biedt Nederland actief ondersteuning aan andere landen om aan de Internationale Gezondheidsregeling (IHR) en het *Global Action Plan on Antimicrobial Resistance* van de WHO te voldoen. Ook kan Nederland bijdragen met nationale expertise van een Nederlands instituut als het RIVM om surveillancetechnieken, *early warning* en gezondheidsinformatiesystemen te verbeteren, o.a. met rioolwatersurveillance.
- Tevens zet Nederland zich als voorvechter van multilateralisme actief in om de rol van de EU als krachtige geopolitieke speler op mondiale gezondheid te versterken. Het kabinet steunt daarom het initiatief van de Europese Commissie voor de ontwikkeling van een *EU Global Health Strategy*, met inzet op synergiën tussen verschillende internationale inspanningen. Nederland sluit daarom aan bij relevante *Team Europe Initiatives* (TEI), waaronder op het terrein van SRGR en zo mogelijk op het terrein van

productie van en toegang tot vaccins, geneesmiddelen en gezondheidstechnologieën.⁷² Tegelijkertijd, met het oog op geopolitieke verschuivingen zal Nederland zich, waar nodig, ook richten op verbreding van samenwerking met gelijk-gestemde landen en het smeden van regio-overschrijdende samenwerkingsverbanden en gelegenheidscoalities.

- Als verbinder zet Nederland zich in de context van mondiale gezondheidsfondsen en VN-organisaties in voor lange-termijn en flexibele financiering, en betere onderlinge coördinatie en afstemming tussen partners, ook op het gebied van de nexus tussen ontwikkelingssamenwerking, humanitaire hulp en vredesopbouw⁷³, om duplicatie en parallelle inzet te voorkomen. Hierbij heeft Nederland oog voor het belang van gebalanceerde financiering tussen de VN en andere organisaties of financieringsinstrumenten. Zo verhoogt Nederland de bijdrage aan het *Global Fund to Fight Aids, Tuberculosis and Malaria* (GFATM), maar ook aan WHO en UNAIDS die essentieel zijn voor de uitvoering van de programma's van het GFATM. Op deze manier draagt Nederland integraal bij aan de bestrijding van hiv, TBC en malaria.
- Binnen deze fondsen en organisaties zet Nederland zich ook als voorvechter in voor thema's die vaak onder druk staan, zoals SRGR, seksuele voorlichting en veilige abortus, het belang van aandacht voor gemarginaliseerde groepen, lokalisering, en voor het betekenisvol betrekken van jongeren en maatschappelijke organisaties.
- Nederland blijft zijn rol als voorvechter en diplomatieke speler met durf ook spelen via de posten, bij de EU, de VN en andere internationale fora, met als doel bestaande multilaterale, regionale en nationale afspraken over mensenrechten te verdedigen en te versterken. Om dit te bereiken werkt Nederland nauw samen met een netwerk van gelijkgezinde landen, en zet het in op het verbreden van steun door minder uitgesproken landen te betrekken. We bouwen allianties zowel op EU als internationaal niveau en investeren in strategische donorcoördinatie. Nederland verbindt financiering met politieke en diplomatieke actie op deze thema's.

- De COVID-19 pandemie heeft wereldwijd laten zien hoe groot de impact van ontwrichtende gezondheids crises, en de maatregelen die nodig zijn om deze te beteugelen, kunnen zijn op de geestelijke gezondheid en het psychosociaal welzijn van mensen. Ook deze effecten raken mensen in de meest kwetsbare situaties het hardst. Geestelijke gezondheid en psychosociaal welzijn is cruciaal voor de weerbaarheid en zelfredzaamheid van mensen, meer specifiek vrouwen en jongeren, gemeenschappen en landen. Nederland zet zich daarom binnen de WHO en andere multilaterale fora als voorvechter in voor het versterken van mondiale aandacht voor en inzet op geestelijke gezondheid en psychosociaal welzijn (MHPSS).

b) **Speerpunt: Verbeterde toegang tot primaire gezondheidszorg en SRGR**

Het kabinet heeft scherp voor ogen dat sterke en veerkrachtige systemen nodig zijn om gezondheids crises te voorkomen, goed te kunnen reageren op nieuwe uitdagingen en een goede gezondheid voor de bevolking te kunnen garanderen. De veelheid aan gezondheidsuitdagingen vraagt om een brede benadering, gericht op versterking van die systemen, zodat gelijktijdig meerdere gezondheidsuitdagingen kunnen worden bestreden = niet alleen op mondiaal niveau, maar ook op nationaal en lokaal niveau. Mensen, informatie, financiering, medicijnen en diensten die worden geleverd en de manier waarop al deze elementen worden bestuurd, vormen samen een gezondheidssysteem.

De WHO wijst erop dat inzetten op het versterken van primaire gezondheidszorg een efficiënte en effectieve strategie is voor een gelijkere samenleving en gezondere bevolking.⁷⁴ Op dit niveau vindt het contact plaats tussen mensen die zorg nodig hebben en het totale, nationale systeem dat er op gericht is om zo goed mogelijke zorg te bieden. Naast de beschikbaarheid van zorg, is vertrouwen een sleutelbegrip, bijvoorbeeld op het gebied van vaccineren, hiv/aids of het gebruik van anticonceptie. Eerstelijns gezondheidsmedewerkers spelen hierbij een cruciale rol. Bovendien is het belangrijk voor duurzaamheid en veerkracht van deze systemen dat landen zelf beter in staat zijn om gezondheidszorg te financieren.

“Need for community engagement in continuum of care: health promotion should be an integral part of effective health response” – consultatie mondiale gezondheidsstrategie, 2022

Inzet op duurzame financiering is nu meer van belang dan ooit: door de COVID-19 crisis en wereldwijde economische terugval hebben overheden op korte termijn weinig fiscale ruimte om op dit vlak vooruitgang te boeken.

NL intensificeert en bouwt voort op samenwerking met maatschappelijk middenveld

In Burundi werkt Nederland nauw samen met de organisatie *Les Larmes de Crocodile*, die sociale boodschappen deelt over het voorkomen van grote gezinnen, geweld tegen vrouwen, militarisme, milieuvervuiling, etc. via theater en dans, met aansluitend debatten met het publiek. Dit programma is in Burundi, met steun vanuit de Nederlandse ambassade, het hele land doorgetrokken en door meer dan 30.000 Burundezers gezien, waarvan een groot deel actief deelnam aan het debat.

Ook op het terrein van versterken van systemen maakt het kabinet keuzes op basis van Nederlandse meerwaarde en expertise en zet zich daarom in voor het verstevigen van primaire gezondheidszorg⁷⁵, inclusief seksuele en reproductieve gezondheid en rechten. Door versterking van gezondheidssystemen wordt de capaciteit van landen versterkt om ziekten zoals TBC en hiv te bestrijden, adequate zorg en informatie te bieden op het gebied van SRGR, maar ook de weerbaarheid versterkt tegen pandemieën.

Met deze inzet draagt Nederland bij aan het overeind houden en versterken van reguliere zorg in ontwikkelingslanden. De wensen en behoeftes van gemeenschappen, hoe mensen omgaan met gezondheid en welke structuren en mechanismen er al bestaan binnen gemeenschappen zijn hierbij het uitgangspunt.

⁷¹ De Global Health Security Agenda (GHSA) is een inspanning van landen, internationale organisaties en het maatschappelijk middenveld om vooruitgang te stimuleren in de richting van volledige implementatie van wereldwijde kaders voor beveiliging en bescherming tegen bedreigingen van besmettelijke ziekten.

⁷² Netherlands Team Europe Initiative and Joint Programming tracker (europa.eu)

⁷³ Denk bijvoorbeeld ook aan verdere samenwerking tussen *civilian and military healthcare*, waar binnen de NAVO aan wordt gewerkt.

⁷⁴ Critical considerations and actions for achieving universal access to sexual and reproductive health in the context of universal health coverage through a primary health care approach (who.int)

⁷⁵ Primary health care (who.int)

Zowel het versterken van primaire gezondheidszorg als SRGR vragen om een multisectorale benadering, waarbij naast curatieve zorg nadrukkelijk aandacht is voor preventie, participatie, *empowerment*, en het tegengaan van ongelijkheden, inclusief op basis van gender. Juist daar heeft Nederland toegevoegde waarde. Ook liggen er door technologische ontwikkelingen meer en meer kansen om toegang tot gezondheid te verbeteren met innovaties en digitale oplossingen waar Nederland op in kan spelen.

NL intensificeert en bouwt voort op samenwerking met private sector

In **Kenia** draagt Nederland bij aan publiek – private samenwerking via PharmAccess en levert een bijdrage aan het toegankelijk en betaalbaar maken van gezondheidszorg. Een voorbeeld hiervan is het *SafeCare* programma: gezondheidswerkers in de private sector worden ondersteunt om hun zorg te verbeteren door hen te helpen de geleverde diensten te meten, te controleren en de kwaliteit te verbeteren in een omgeving met beperkte middelen met behulp van innovatieve en digitale oplossingen. Met SafeCare is het mogelijk om gezondheidszorgdiensten te meten aan de hand van een reeks internationaal (IEEA) erkende normen. Op basis van deze normen biedt SafeCare hulpmiddelen en instrumenten die zorgverleners helpen om hun diensten te verbeteren, zowel de klinische als de zakelijke prestaties. SafeCare benchmarking stelt investeerders, verzekeraars, patiënten en donoren in staat om weloverwogen, datagestuurde beslissingen te nemen.

Het *Medical Credit Fund* verstrekt leningen aan kleine en middelgrote ondernemingen in de gezondheidssector die voorheen beperkte toegang tot kapitaal hadden om hun dienstverlening te verbeteren c.q. uit te breiden. MCF combineert leningen met capaciteitsopbouw om de kwaliteit van de dienstverlening te verbeteren en bedrijven te versterken. Samen met financiële partners in Tanzania, Kenia, Ghana, Nigeria en Oeganda worden partnerschappen en geïntegreerde leningproducten ontwikkeld. Er is reeds USD 100 miljoen aan leningen verstrekt aan meer dan 1.800 bedrijven. Het programma ondersteunt het technologieplatform, *M-TIBA*. Dit platform bevordert vooruitbetaling voor gezondheidszorg door gebruikers in staat te stellen

medische diensten te verzenden, te ontvangen, te bewaren en te betalen met hun mobiele telefoon.

Philips heeft in commerciële partnerschappen met gezondheidsinstellingen bijgedragen aan de inrichting van 14 intensive care units over het hele land. Het is daarmee een van de grootste leveranciers van het *Kenyatta University Teaching, Referral and Research Hospital* (KUTRRH) en van verschillende grote en middelgrote private gezondheidsinstellingen. Via de *Philips Foundation* worden nu ook *pilots* opgezet om de basisgezondheidszorg te ondersteunen. Ook het door Nederland gesteunde private initiatief *Healthy Entrepreneurs* draagt bij aan versterking van gezondheidssystemen. De interventies betreffen: i) versterken toegang tot en kwaliteit van basisgezondheidszorg, waaronder seksuele en reproductieve gezondheidszorg; ii) verminderen transportkosten naar de dichtstbijzijnde gezondheidspost; en iii) bieden van training en advies op afstand via telefoon en apps.

Eerste handelingsperspectief:

- Nederland zal als vernieuwer en verbinder bijdragen aan duurzame gezondheidsinitiatieven, gericht op primaire gezondheidszorg die helpen om zorg dicht bij de armste en meest kwetsbare groepen te brengen en bij hun behoeften te laten aansluiten. Het stimuleren van publiek-private samenwerking en het opschalen van circulaire, innovatieve en digitale oplossingen, zoals bijvoorbeeld *e-health* en *telemedicine*, kunnen hierin een belangrijke rol spelen. Er zal worden gekeken hoe met behulp van de Nederlandse Life Sciences and Health (LSH) sector, evenals samenwerking met (internationale) ngo's, kennisinstituten en financiële instellingen, kan worden ingezet op duurzame schaalbare innovatieve oplossingen (betaalbaar en eenvoudig) die voor iedereen toegankelijk zijn, met oog voor de meest gemarginaliseerde groepen.
- Nederland zet als voorvechter stevig in op thema's en rechten van groepen die onder druk staan, en waar andere donoren minder in durven te investeren, zoals veilige abortus, seksuele voorlichting en de gezondheid van jongeren en gemarginaliseerde groepen. Daarbij is nadrukkelijk oog voor het belang van betekenisvolle jongerenparticipatie, lokalisering, inclusief directe

financiering van zuidelijke maatschappelijke organisaties. Hier ligt een belangrijke rol voor Nederlandse ambassades en lokale partners, die goed weten wat er in een land speelt en wat de prioriteiten en behoeften zijn. Dit doen we vanuit een context-specifieke en vraag gestuurde benadering, op terreinen waar Nederland een verschil kan maken.

- In discussies en besluitvorming in multilaterale gremia en bestuursorganen van de mondiale gezondheidsfondsen waar Nederland vertegenwoordigd is, zal Nederland als voorvechter aandacht vragen voor het belang van een brede, inclusieve benadering, gericht op het geïntegreerd versterken van veerkrachtige gezondheidssystemen.
- Nederland zet zich als verbinder in voor duurzame financiering van nationale gezondheidssystemen in focuslanden. In middeninkomenslanden ligt de nadruk meer op duurzame verbetering van belastinginkomsten, het versterken van het beheer van publieke gelden en het opschalen van verzekeringssystemen. Hiermee zet Nederland zich in voor het verwezenlijken van *Universal Health Coverage* (UHC).⁷⁶ Hierbij zullen innovatieve manieren van financieren worden onderzocht, waardoor het mogelijk wordt om uiteenlopende, thematische financieringsbronnen te gebruiken voor eenzelfde programma (bijvoorbeeld het combineren van gelden voor SRGR en scholing).
- Ook de private sector kan een positieve bijdrage leveren aan het vergroten van de toegang tot en de kwaliteit van gezondheidszorg, bijvoorbeeld via het introduceren van business modellen die zorg betaalbaar, rendabel en duurzaam maken. Nederland zal de mogelijkheden om hier – als vernieuwer en verbinder – aan bij te dragen verder onderzoeken. Bijvoorbeeld door inzet van het BHOS-instrumentarium dat zich richt op de versterking van en samenwerking met de private sector, waarvan *Invest International* een belangrijke uitvoeringspartner is. Ook via uitvoeringspartners als Financieringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden (FMO) en *Triple Jump* / PwC kunnen dergelijke aanpakken worden ondersteund, mits daarmee ook een bijdrage wordt geleverd aan SDG8 (eerlijk werk en duurzame groei). Nederland stimuleert graag nieuwe samenwerkingsverbanden om financiering, toegang en kwaliteit van zorg in ontwikkelingslanden te vergroten en te verbeteren.

⁷⁶ Universal Health Coverage (who.int)

6.2 Het verbeteren van internationale pandemische paraatheid en minimaliseren van grensoverschrijdende gezondheidsdreigingen

Pandemische paraatheid is voor zowel de wereld als Nederland een prioriteit waarbij we inhoudelijk voortbouwen op de lijnen zoals die ook centraal staan bij internationale processen, zoals de ontwikkeling van een WHO instrument voor pandemische preventie, paraatheid en respons en de ontwikkeling van HERA, de EU-autoriteit voor paraatheid en respons inzake noodsituaties op gezondheidsgebied.⁷⁷ De basis daarvan is dat we landen steunen hun monitorings- en surveillance capaciteit te versterken en dat er afspraken komen die maken dat landen die data ook daadwerkelijk tijdig delen – hierboven besproken onder versterking van systemen – maar dat daar ook tegenover staat dat landen ook allemaal toegang hebben tot medische producten die nodig zijn ten tijde van een pandemie. Dat zijn twee zijden van dezelfde medaille.

Zoals ook de COVID-19 crisis heeft laten zien komt toegang tijdens een pandemie het eerst onder druk te staan. Dit verdient dus extra aandacht in het kader van internationale pandemische paraatheid, ter verbetering van de wereldwijde respons op een toekomstige pandemie.

a) Speerpunt: Wereldwijde toegang tot medicijnen en gezondheidsproducten⁷⁸

Met het oog op toekomstige grensoverschrijdende gezondheidsdreigingen en het recht op gezondheid voor iedereen, zet Nederland zich in voor verbetering van wereldwijde toegang tot, en betaalbaarheid van, essentiële medicijnen, vaccins en gezondheidsproducten. Hiermee dragen we bij aan betere voorbereiding op potentiële pandemieën, epidemieën en andere gezondheids crises. Bij de uitbraak van COVID-19 is toegang tot voldoende vaccins en andere medische producten om de pandemie het hoofd te bieden een uitdaging gebleken voor veel lage- en middeninkomenslanden. Het is ook in ons belang dat deze landen gezondheids crises het hoofd kunnen bieden. Het opschalen van lokale en regionale ontwikkelings- en productiecapaciteiten en versterken van leverings- en distributiemechanismen draagt bij aan

⁷⁷ Hera: Health Emergency Preparedness and Response Authority | Europese Commissie (europa.eu)

⁷⁸ De Nederlandse inzet op andere belangrijke aandachtsgebieden binnen internationale pandemische paraatheid, zoals de ontwikkeling van een nieuw internationaal pandemie-instrument en het versterken van surveillance en monitoring zijn reeds hierboven besproken onder versterking van de mondiale gezondheidsarchitectuur. Dit reflecteert de onderlinge samenhang tussen de verschillende prioriteiten en het continue proces van voorkomen, voorbereiden en versterken.

pandemische paraatheid, maar ook aan veerkrachtige gezondheidssystemen.

Mede dankzij de kennis en kunde van het Nederlandse ecosysteem voor de ontwikkeling en productie van medische producten is Nederland goed gepositioneerd om een rol te spelen bij het versterken van lokale productie en leveringszekerheid, waardoor de toegang tot zorgproducten in lage- en middeninkomenslanden kan worden verbeterd. Lokale productie staat hoog op de wereldwijde gezondheidsagenda en staat centraal bij de ontwikkeling van een nieuw WHO internationaal pandemie-instrument, de *EU Global Health Strategy* en de gezondheidsagenda van de G7 en G20.

De COVID-19 pandemie heeft tevens duidelijk gemaakt dat investeren in onze strategische autonomie en eigen leveringszekerheid op het terrein van gezondheid geen keuze meer is, maar absolute noodzaak. De COVID-19-crisis heeft de onderlinge afhankelijkheden in de wereldwijde productie van geneesmiddelen aan het licht gebracht, waarbij geen enkel land zelfvoorzienend blijkt. Deze inzet op leveringszekerheid wordt gereflecteerd in zowel nationale als Europese inspanningen op het gebied van het versterken van internationale pandemische paraatheid en het vormgeven van een gezamenlijke Europese agenda voor open strategische autonomie. Hiermee mitigeren we risico's van strategische afhankelijkheden en zetten we tegelijkertijd in op versterking van lokale productie en toegang tot medische producten elders in de wereld.

Mede op basis van de Nederlandse positie als een van de grootste donoren op het gebied van moderne anticonceptie en andere reproductieve gezondheidsproducten heeft Nederland internationale toegevoegde waarde als het gaat om het zorgdragen voor toegang voor de meest gemarginaliseerde groepen ('*last mile*'). Daarbij werkt Nederland nauw samen met VN instellingen zoals het UNFPA en het VN-programma dat zich inzet voor de aidsbestrijding (UNAIDS), maatschappelijke organisaties en de private sector. Ook zijn goede ervaringen opgedaan in de samenwerking met *Product Development Partnerships* (PDP's), publiek-private samenwerkingen zonder winstoogmerk, gericht op het versnellen van de ontwikkeling en beschikbaarheid van producten die waarschijnlijk geen particuliere investeringen zullen aantrekken terwijl ze nog ontwikkeld worden.⁷⁹

Eerste handelingsperspectief:

- Nederland zal zich met name als verbinder inzetten op het bevorderen van duurzame lokale productie en wereldwijde toegang tot gezondheidsproducten. Nederland zal hier onder andere aan bijdragen via het organiseren van het *World Local Production Forum* (WLFP) samen met de WHO en het stimuleren van relevante follow-up. Nederland zal zich daarnaast als verbinder inzetten om in het kader van Team Europe, samen met andere EU-lidstaten lokale productie te bevorderen door versterkte samenwerking tussen de EU en Afrikaanse partners. Ook binnen de hernieuwde samenwerking van de Nederlandse overheid met PDP's wordt lokale ontwikkeling en productie van producten gestimuleerd en ingezet op de toegankelijkheid en betaalbaarheid van de (eind)producten. Tot slot zal Nederland verdergaande samenwerking nastreven met de private sector om tot innovatieve oplossingen op terreinen waar Nederland traditioneel sterk in is, zoals distributie, transport en *e-health*.
- Als voorvechter van mensenrechten en het recht op gezondheid voor iedereen zal Nederland zich in internationale fora inzetten voor het zorgdragen voor toegang voor de meest gemarginaliseerde groepen ('*last mile*'). Mede op basis van zijn positie als een van de grootste donoren op het gebied van moderne anticonceptie en andere reproductieve gezondheidsproducten, evenals ervaring en expertise op het gebied van distributiesystemen, zal Nederland bijdragen aan goed functionerende en gecoördineerde nationale distributiesystemen voor essentiële medicijnen, vaccins en gezondheidsproducten, waaronder specifiek voor moderne anticonceptiemiddelen, en gericht op het bereiken van de '*last mile*'.⁸⁰
- In het kader van gelijkwaardige toegang tot vaccins zet Nederland zich, naast het bevorderen van lokale productie en het verbeteren van *country readiness*⁸⁰ ook in voor het beschikbaar stellen van eventueel overschot aan vaccins voor donatie aan landen die daar behoefte aan hebben.
- In het kader van (een gezamenlijke, Europese agenda voor) open strategische autonomie zal Nederland als onderdeel van de beleidsagenda pandemische paraatheid ook investeren in leveringszekerheid van medische producten en andere tegenmaatregelen in geval van een pandemie. Er

zal als verbinder worden verkend welke internationale afspraken kunnen worden gemaakt. Daarnaast wordt ook ingezet op bredere internationale samenwerking met landen die een belangrijke rol spelen in de productie van grondstoffen en eindproducten.

- Nederland zet zich als vernieuwer in op internationale samenwerking op kennis en innovatie, onder andere met investering in het EU Horizon programma *Pandemic Preparedness*, intensivering van de samenwerking met de *Coalition for Epidemic Preparedness Innovations* (CEPI)⁸¹, en versnelling van de ontwikkeling van geneesmiddelen in samenwerking met de LSH-sector. Nederland kan hierbij ook bijdragen aan snellere, rechtvaardige en betaalbare toegang tot medische producten door middel van het vrijwillig delen van technologie en *know-how* om lokale productiecapaciteit op te bouwen of te benutten.
- Nederland investeert als verbinder ook in het *Financial Intermediary Fund* (FIF) for *Pandemic Prevention, Preparedness and Response* (PPR)⁸². Het FIF zal naar verwachting extra, op lange termijn toegewijde middelen voor pandemische paraatheid en respons (PPR) brengen, landen stimuleren om meer in PPR te investeren en de coördinatie tussen partners verbeteren. Nederland houdt hierbij scherp oog voor complementariteit met andere bestaande fondsen en initiatieven.⁸³ Het FIF biedt de wereldwijde gemeenschap een samenwerkingsplatform om de hoognodige aandacht op hoog niveau te concentreren en aanvullende lange-termijn financiering te bieden om de PPR-capaciteiten in lage- en middeninkomenslanden te versterken en kritieke lacunes aan te pakken⁸⁴.

b) Speerpunt: versterkte internationale inzet op antimicrobiële resistentie en zoönosenbeleid

Een van de belangrijkste wereldwijde bedreigingen voor de volksgezondheid is antimicrobiële resistentie⁸⁵ (AMR), wat door de WHO '*the silent pandemic*' wordt genoemd.⁸⁶ Antimicrobieel resistente organismen komen voor in mensen, dieren, voedsel, planten en het milieu (in water, bodem en lucht).⁸⁷ Door toenemende onderlinge afhankelijkheid van risicofactoren wordt dit vraagstuk steeds urgenter. AMR en klimaatverandering versterken elkaar. AMR veroorzaakt circa 1,3 miljoen directe doden per jaar en bijna 5 miljoen doden worden geassocieerd aan resistente infecties.⁸⁸ Antimicrobiële resistentie treft onevenredig veel kinderen, vooral pasgeborenen overlijden vaker aan neonatale sepsis veroorzaakt door resistente bacteriële infecties.⁸⁹ Zelfs in Nederland, gidsland als het gaat om het gebruik van antibiotica, neemt AMR toe. Het aanpakken ervan kan volgens de Wereldbank zeer kosteneffectief zijn, met een rendement op investering van 88 procent per jaar. Toegang tot effectieve antimicrobiële middelen, met name essentiële antibiotica⁹⁰, is ook cruciaal om infectieziekten te kunnen bestrijden en voorbereid te zijn op een toekomstige pandemie.

Een andere belangrijke grensoverschrijdende gezondheidsbedreiging is zoönosen. Experts wijzen erop dat de kans het grootst is dat een volgende uitbraak met pandemisch potentieel in het buitenland begint. Er zijn veel verschillende oorzaken van zoönosen, waaronder landgebruik, landbouw en internationale reizen en handel.⁹¹ Klimaatverandering brengt ook nieuwe risico's op ziekteverspreiding door teken en muggen met zich mee en toenemende resistente ziekteverwekkers. De COVID-19 pandemie heeft laten zien dat een zoönose wereldwijd tot ontwrichtende situaties kan leiden. Het kabinet zet zich daarom in om zo'n situatie in de toekomst zoveel mogelijk te voorkomen. De expertgroep

⁷⁹ Product Development Partnerships IV Fund – PDP IV (RVO.nl)

⁸⁰ Verzamelbrief COVID-19 van 30 mei 2022 | Brief | Rijksoverheid.nl

⁸¹ De Coalition for Epidemic Preparedness Innovations (CEPI) is een internationale alliantie die donaties ontvangt van openbare, particuliere, filantropische en maatschappelijke organisaties om onafhankelijke onderzoeksprojecten te financieren voor de ontwikkeling van vaccins tegen opkomende infectieziekten (EID). De Nederlandse regering (VWS) heeft reeds € 50 mln. aan financiering verstrekt voor CEPI's investeringen in COVID-19-vaccin R&D voor 2020-21 (Kamerstuk 25295, nr. 249). Voor 2023-2026 is een bijdrage van EUR 3 miljoen per jaar, EUR 12 miljoen in totaal, voorzien.

⁸² Het FIF heeft tot doel lage- en middeninkomenslanden te helpen PPR te versterken en bestaande capaciteitslacunes in kerndomeinen van de International Health Regulations (2005) op nationaal, regionaal en mondiaal niveau op te vullen.

⁸³ Financial Intermediary Fund for Pandemic Prevention, Preparedness and Response (worldbank.org)

⁸⁴ FAQs: Financial Intermediary Fund for Pandemic Prevention, Preparedness and Response (worldbank.org)

⁸⁵ Antimicrobiële stoffen, vormen de basis voor de moderne geneeskunde, die sterk op antibiotica leunt. Door AMR kunnen sommige infecties slecht, of in sommige gevallen helemaal niet meer, worden behandeld. Behandelingen en operaties die nu gewoon zijn, zullen in de toekomst een extra groot gezondheidsrisico met zich meebrengen

⁸⁶ De WHO heeft AMR als een van de top 10 wereldwijde bedreigingen voor de volksgezondheid verklaard.

⁸⁷ NWA Dartbac – New material technologies to combat AMR (nwa-dartbac.nl)

⁸⁸ Global burden of bacterial antimicrobial resistance in 2019: a systematic analysis (TheLancet.com)

⁸⁹ GARDP study reveals that babies are increasingly dying of neonatal sepsis caused by drug-resistant bacterial infections (GARDP.org)

⁹⁰ The WHO essential medicines list antibiotic book: Improving antibiotic awareness (who.int)

⁹¹ Preventing the next pandemic: Zoonotic diseases and how to break the chain of transmission (unep.org)

zoönosen⁹² adviseert aan te sluiten bij internationale inspanningen op het gebied van One Health.

Nederland heeft de afgelopen jaren een internationaal profiel op het gebied van AMR en zoönosen opgebouwd waar op relevante wijze op kan worden voortgebouwd. Nederland heeft de wereld wat te bieden op het gebied van AMR en zoönosen en zelf veel te verliezen; onze inspanningen binnen Nederland hebben weinig nut als de problemen op internationaal niveau niet goed wordt aangepakt. Daarnaast vraagt de toegenomen dreiging van complexe gezondheidsdreigingen om een bredere focus en betere link met water, voedsel en klimaat.

AMR en zoönosen kunnen alleen effectief door internationale, multisectorale samenwerking worden aangepakt. Nederland geeft daarom expliciet aandacht aan AMR en zoönosen op basis van de OneHealth benadering en het bredere klimaat perspectief.

Eerste handelingsperspectief:

- Op basis van de unieke Nederlandse internationale positie op het gebied van AMR kan Nederland als verbinder een relevante rol spelen bij het genereren van steun voor internationale afspraken en maatregelen op deze problematiek. Nederland is op dit onderwerp actief in diverse internationale gremia, waaronder specifiek gericht op AMR. Nederland zal daarom in de EU, VN, WHO, Quadripartite⁹³ OESO, Codex Alimentarius⁹⁴ en andere internationale verbanden een actieve rol spelen bij de invulling van de internationale agenda op het gebied van AMR, door middel van het behartigen van Nederlands beleid en het delen van kennis en ervaringen. Nederland zal aansluiten bij de EU-initiatieven en een belangrijke aanjager zijn in het ontwikkelen van de EU als mondiale speler op AMR, waaronder met het *European Union Action Plan against AMR* en de *EU Global Health Strategy*.
- De aanpak van AMR vraagt om een wereldwijde, multisectorale aanpak gebaseerd op de *One Health* benadering. Nederland zal daarom als voorvechter een actieve rol spelen in het internationaal stimuleren van de ontwikkeling van *One Health* strategieën en het

ondersteunen van de Quadripartite⁹⁵ en het *Antimicrobial Resistance Multi-Partner Trust Fund*.⁹⁶

- Naast inzet op het tegengaan van klimaatverandering wordt op het gebied van intensivering van de internationale samenwerking op AMR en zoönosenbeleid als verbinder gewerkt aan de Nederlandse aansluiting bij verschillende Europese gezondheids- en onderzoekprogramma's zoals de deelname aan de EU *Joint Action Antimicrobial Resistance* en de EU *Joint Action Surveillance*, dat lidstaten moet helpen bij het implementeren van een Europees gedigitaliseerd integraal surveillancesysteem, en de deelname aan de *One Health European Joint Programme* (2018-2023), om de onderzoeksagenda's en prioriteiten op het gebied van zoönosen, AMR en *emerging threats* (opkomende bedreigingen) in de EU beter af te stemmen. In het Nationaal actieplan versterken zoönosenbeleid⁹⁷ geeft het kabinet aan hoe de komende jaren het zoönosenbeleid verder wordt versterkt, met veel aandacht voor het internationale speelveld en de link met de beleidsagenda pandemische paraatheid van het kabinet.

Nederlandse internationale inzet op AMR en

zoönosen: Nederland vervult al jaren in samenwerking met internationale partners een leidende rol in de Global Health Security Agenda ter aanpak van AMR, zoals in het kader van het 2022 voorzitterschap van de GHSA-werkgroep voor AMR of de leidende rol als voorzitter van de werkgroep van de Task Force AMR van Codex Alimentarius dat de richtlijnen voor geïntegreerde surveillance van AMR heeft opgesteld. Verder zijn de ministeries van VWS en LNV recentelijk gezamenlijk gestart met het vorm gegeven aan internationale inzet op het terugdringen van zoönosen, zoals ook beschreven in de internationale dimensie van het Nationaal actieplan versterking zoönosenbeleid.

⁹⁵ Quadripartite Memorandum of Understanding (MoU) signed for a new era of One Health collaboration (who.int)

⁹⁶ New Multi-Partner Trust Fund launched to combat Antimicrobial Resistance globally (who.int)

⁹⁷ Bestrijding infectieziekten versterkt met Nationaal actieplan zoönosen (Rijksoverheid.nl)

⁹² Zoönosen in het vizier (Rijksoverheid.nl)

⁹³ Quadripartite Memorandum of Understanding (MoU) signed for a new era of One Health collaboration (who.int)

⁹⁴ Codex Alimentarius (fao.org)

6.3 Het adresseren van de impact van klimaatverandering op volksgezondheid en vice versa

De komende jaren is het van groot belang om een overstap te maken richting het voorkomen van grensoverschrijdende gezondheidsrisico's en pandemieën door het aanpakken van de onderliggende oorzaken.

Om goed voorbereid te zijn op de gezondheidsrisico's van de toekomst, dienen we toe te werken naar een bredere, integrale benadering waarin over bestaande grenzen heen wordt gedacht, en waarin rekening wordt gehouden met de drie planetaire crises – klimaatverandering, verlies aan biodiversiteit en vervuiling⁹⁸ – waar we in toenemende mate mee worden geconfronteerd, en die steeds grotere dreigingen en risico's vormen voor zowel mondiale gezondheid als de volksgezondheidssituatie in Nederland.

Opwarming van de aarde, verlies aan biodiversiteit, milieuvervuiling, waaronder door CO₂-uitstoot, toenemend landgebruik, ontbossing, waterschaarste en verstoorde kringlopen (denk aan stikstof), zorgen voor een groeiende ecologische voetafdruk – ook van en door Nederland⁹⁹ – en hebben directe en indirecte gevolgen voor zowel mondiale gezondheid als de volksgezondheidssituatie in Nederland, waaronder door hittegolven, tekorten aan water, verspreiding van infectieziekten zoals zoönosen, toenemende resistente ziekteverwekkers en verslechtering van voedselzekerheid en voedselveiligheid. De WHO heeft klimaatverandering uitgeroepen tot de grootste uitdaging van de 21ste eeuw en een bedreiging voor de menselijke gezondheid en ontwikkeling.¹⁰⁰

⁹⁸ Het speciale COP26-rapport 'Het gezondheidsargument voor klimaatverandering' bevat tien belangrijke aanbevelingen om de gecombineerde klimaat- en gezondheidsrisico's aan te pakken. COP26 special report on climate change and health: the health argument for climate action (who.int)

⁹⁹ Halveren van de Nederlandse voetafdruk (pbl.nl)

¹⁰⁰ Health and climate change (who.int)

WHO en de 'triple crisis': Het speciale rapport van de WHO over klimaatverandering en gezondheid, dat in de aanloop naar de VN-conferentie over klimaatverandering (COP26) in Glasgow werd gelanceerd, doet aanbevelingen voor de wereldwijde gezondheidsgemeenschap op basis van een groeiend aantal onderzoeken dat de vele en onlosmakelijke verbanden tussen klimaat en gezondheid aantoon. Gezondheid heeft verband met alle elementen van de zogenaamde 'triple crisis', veroorzaakt door milieuvervuiling, klimaatverandering en verlies van biodiversiteit in combinatie met bodemdegradatie. De onderlinge verbanden en hun effecten op de gezondheid worden steeds duidelijker. De COVID-19-pandemie heeft licht geworpen op de nauwe banden tussen mens, dier en onze omgeving. Dit vereist een geïntegreerde, holistische aanpak. De WHO Ministerial Conference on Environment and Health in 2023 biedt de mogelijkheid om concrete afspraken te maken over inzet voor het aanpakken van de *triple crisis*. Nederland zal hier ook aan deelnemen.

Bron: Towards an outcome of the seventh Ministerial Conference on Environment and Health, World Health Organization Regional Office for Europe.

Nederland voert internationaal al een actieve lijn op het gebied van het tegengaan van klimaatverandering, ontbossing en behoud en herstel van biodiversiteit.¹⁰¹ Zoals ook naar voren komt in de internationale klimaatstrategie zal de Nederlandse mondiale gezondheidsstrategie, met het oog op versterking van gezondheidssystemen en pandemische paraatheid wereldwijd, op integrale wijze aandacht besteden aan de link tussen gezondheid en klimaat. In het kader van de toenemende noodzaak voor meer aandacht voor preventie binnen mondiale gezondheid en het voorkomen van toekomstige grensoverschrijdende gezondheidsrisico's is internationale samenwerking en inzet op deze thema's van steeds urgenter belang. Gelet op de Nederlandse inzet op het gebied van verduurzaming van de zorg en de Nederlandse internationale klimaat- en waterambities, kan Nederland met name op deze thema's een relevante bijdrage leveren, mede in het kader van *Health in All Policies*.¹⁰² Tevens zal worden ingezet op meer internationale aandacht voor de effecten van klimaatverandering op gezondheid.

¹⁰¹ Nationaal actieplan versterken zoönosenbeleid (rijksoverheid.nl)

¹⁰² De KNAW onderzoekt momenteel welke wetenschappelijke kennis er nodig is op het gebied van planetary health en welke prioriteiten voor kennisontwikkeling er liggen voor Nederland (knao.nl)

a) **Speerpunt: Internationale verduurzaming en klimaatbestendig maken van de zorg**

De gezondheidszorg wordt geconfronteerd met de effecten van klimaatverandering op de gezondheid. Daarnaast draagt de zorgsector als vervuiler zelf bij aan milieueffecten en klimaatverandering. Klimaatbestendige en duurzame gezondheidssystemen zijn cruciaal voor een succesvolle aanpassing aan klimaatverandering in elk scenario, terwijl ze ook een essentiële rol spelen in koolstofarme duurzame ontwikkeling en vergroening van toeleveringsketens. Bij de urgentie van dit vraagstuk past actieve internationale samenwerking waarin Nederland als kennis- en innovatie land een bijdrage leveren. Er is internationale belangstelling binnen en buiten Europa voor de ervaring en kennis van Nederland op het gebied van duurzame zorgtoepassingen en circulariteit in de zorg, en wij hebben baat bij de expertise en lessen van anderen.

Eerste handelingsperspectief:

- Nederland zal zich in multilaterale fora als voorvechter en verbinder inzetten voor klimaatadaptatie in relatie tot gezondheid en het bevorderen van duurzame zorg. Nederland werkt aan klimaatresistentie en verduurzaming van de zorg, zowel nationaal als internationaal. In VN-, EU-, OESO- en G20-verband en bij Internationale Financiële Instellingen zal Nederland als voorvechter en verbinder pleiten voor internationale samenwerking op dit gebied. Als onderdeel van de Nederlandse Internationale Klimaatstrategie zal Nederland voortbouwen op het internationale COP26¹⁰³ commitment om concrete stappen te zetten om klimaatbestendige en duurzame gezondheidssystemen te ontwikkelen. Met het internationale COP26 commitment zet Nederland zich ook in voor het monitoren van gezondheidsrisico's in relatie tot klimaatverandering.

¹⁰³ Het Verenigd Koninkrijk heeft in de aanloop naar de internationale klimaatconferentie in Glasgow begin november 2021 (COP26) een initiatief gelanceerd waarbij aan bewindslieden van volksgezondheid wereldwijd is gevraagd om een commitment aan te gaan op het bevorderen van duurzame en klimaatresistente gezondheidszorg.

Nederlandse COP26 commitments: In samenwerking met de WHO heeft het Verenigd Koninkrijk in de aanloop naar de internationale klimaatconferentie in Glasgow in 2021 (COP26) een initiatief gelanceerd waarbij aan landen wereldwijd is gevraagd om een commitment aan te gaan op het bevorderen van duurzame en klimaatresistente gezondheidszorg. Nederland steunt dit initiatief met inzet op de volgende ambities:

Klimaatresistentie

1. Ervoor te zorgen dat gezondheidsrisico's een integraal en belangrijk aspect blijven van de Nationale Adaptatie Strategie van Nederland
2. Systematisch gezondheidseffecten te monitoren in Nederland die gerelateerd zijn aan klimaatverandering
3. Regelmatig (ten minste elke vier jaar) een beoordeling te maken van de kwetsbaarheden van klimaatverandering op het terrein van gezondheid voor de Nederlandse bevolking
4. De voorbereiding van de zorgsector te stimuleren op verwachte effecten van klimaatverandering in Nederland in de komende tientallen jaren, in het bijzonder (gezondheidseffecten van) hitte, stijgend zeewater, droogte en extreem weer, waaronder overstromingen
5. Indien nodig te overwegen specifieke gezondheidsactieplannen te maken als onderdeel van de Nationale Adaptatie Strategie om gezondheidsrisico's te verminderen en/of de voorbereiding van de zorgsector te coördineren of te faciliteren

Duurzame zorg

1. Regelmatig (ten minste elke vier jaar) een beoordeling uit te voeren van de ecologische voetafdruk (Inclusief broeikasgassen) van de zorgsector, inclusief de aanbodketen
2. De zorgsector te ondersteunen om duurzame zorg te leveren (door te focussen op zorgpaden, duurzame behandelrichtlijnen en ontwikkeling van CO₂-emissie arme alternatieven)
3. De ontwikkeling van een duurzame en koolstofemissie arme aanbodketen voor de zorg te faciliteren

Bron: Commitment COP 26 | Nederland | Publicatie | Rijksoverheid.nl

- Met de Internationale Klimaatstrategie, de Green Deal Duurzame Zorg¹⁰⁴ en het innovatievermogen van Nederland zal als vernieuwer worden ingezet op het uitwisselen van kennis en ervaring op het gebied van de link tussen gezondheid en klimaat. Hierbij zal o.a. de input van Nederlandse kennisinstellingen, bedrijven en organisaties, waaronder jongerenvertegenwoordigingen, een belangrijke rol spelen.

b) **Speerpunt: Internationale acties op klimaat, water en voedsel**

Nederland zet zich met deskundigheid en technologie tevens in voor verbeterd waterbeheer, drinkwater, sanitaire voorzieningen en voorlichting over hygiëne; toegenomen voedselzekerheid en voedselveiligheid; toegenomen weerbaarheid tegen klimaatverandering en tegengaan van klimaatverandering; en duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen. In toenemende mate wordt ingezet op financiering van programma's waarin oog is voor de dwarsverbanden die tussen deze mondiale uitdagingen bestaan.¹⁰⁵

Schoon water en gezonde en voedzame diëten zijn essentieel voor een goede gezondheid. De druk op water en voedselvoorziening neemt toe door klimaatverandering, een groeiende bevolking, toenemende consumptie, schadelijke productiestructuren, toenemende vervuiling en urbanisatie. Schattingen geven aan dat als de huidige trends doorzetten, in het jaar 2050 45% van het wereldwijde inkomen, 52% van de wereldbevolking en 40% van de graanproductie in gevaar zijn.¹⁰⁶ Op dit moment leven al meer dan twee miljard mensen in landen waar de beschikbaarheid van zoet water onder druk staat, en de verwachting is dat in 2030 de vraag naar water bijna overal ter wereld veel hoger zal zijn dan de beschikbaarheid. Tegen 2050 leeft twee-derde van de wereldbevolking naar verwachting in steden, waarvan 800 miljoen mensen in steden die kwetsbaar zijn voor zeespiegelstijging.

Toegang tot veilig drinkwater en sanitatie en een gezonde, duurzame, veilige en betaalbare voeding zal steeds verder onder druk komen te staan, terwijl dit sociaaleconomische

¹⁰⁴ Met de Green Deal-aanpak probeert de overheid vernieuwende duurzame initiatieven de ruimte geven.

¹⁰⁵ Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid, water en klimaat (rijksfinancien.nl)

¹⁰⁶ Water and Sanitation – United Nations Sustainable Development (un.org)

hoekstenen zijn en voorwaardenscheppende factoren voor goede gezondheid. Diarree door vervuild water is een van de belangrijkste oorzaken van kindersterfte. Elke dag sterven bijna 1.000 kinderen als gevolg van vermijdbare diarreeziekten die verband houden met water en sanitaire voorzieningen. Overstromingen en andere water-gerelateerde rampen zijn verantwoordelijk voor 70 procent van alle sterfgevallen als gevolg van natuurrampen.¹⁰⁷ Daarmee is toegang tot veilig drinkwater en goede sanitaire voorzieningen letterlijk een kwestie van leven en dood. Duurzaam en inclusief waterbeheer is noodzakelijk om toegang tot water, sanitatie en gezonde voeding en duurzame voedselsystemen te kunnen garanderen.

Toegang tot schone, duurzame en betaalbare energie is nauw verbonden met gezondheid. Jaarlijks sterven naar schatting van de WHO 3,8 miljoen mensen door luchtvervuiling als gevolg van het koken op hout en houtskool. Wereldwijd hebben 2,4 miljard mensen geen toegang tot moderne schone kookoplossingen.

Vooral vrouwen en kinderen lopen grote risico's omdat zij verantwoordelijk zijn voor het koken en verzamelen van brandhout. Toegang tot moderne schone kookoplossingen is met name beperkt voor mensen in Afrika (90% geen toegang) en Zuidelijk Azië (75% geen toegang).

Eerste handelingsperspectief:

- Nederland zal als vernieuwer relevante expertise delen op het gebied van het vergroten van de waterzekerheid en waterveiligheid.¹⁰⁸ De Nederlandse aanpak van waterbeheer is een preventieve, integrale en adaptieve aanpak, gericht op de langere termijn, die waardevol is om te delen met andere landen. Nederland zet zich met vernieuwende Nederlandse kennis en ervaring sterk in op verbeterde voorzieningen voor *water, sanitatie en hygiëne* (WASH), geoptimaliseerd watergebruik in de landbouw, en een verbeterde waterveiligheid. Het kabinet draagt bij aan toegang tot drinkwater en sanitatie op scholen en zorginstellingen, zodat ziektes worden voorkomen en menstruerende meisjes naar school blijven gaan. Tussen 2016 en 2030 zal ons land 30 miljoen mensen toegang geven tot schoon drinkwater, en 50 miljoen mensen toegang tot sanitaire voorzieningen. Ook dragen we tot

¹⁰⁷ Water and Sanitation – United Nations Sustainable Development (un.org)

¹⁰⁸ Nederlandse Internationale Waterambitie (NIWA) (partnersvoorwater.nl)

2030 bij aan verbeterd stroomgebied beheer en veilige delta's voor in totaal 20 miljoen mensen.

- De UN 2023 Water Conference biedt een unieke kans om als verbinder en vernieuwer bij te dragen aan innovatie en kennisuitwisseling in de watersector. 'Water for Health: Access to safe drinking water, hygiene and sanitation' zal een van de thema's van de interactieve dialogen van conferentie zijn. Nederland als co-hosts van de conferentie, moedigt verbintenissen met meerdere stakeholders aan. De co-hosts streven ernaar dat er gezamenlijk actie wordt ondernomen voor het behalen van de internationaal overeengekomen watergerelateerde doelstellingen, inclusief de daarin opgenomen SDGs.¹⁰⁹

Nederland als co-host van de UN Water Conference:

Op 22-24 maart 2023 vindt de UN Water Conference plaats in New York. Volgens het visie-statement van de conferentie is water is een fundamenteel onderdeel van alle aspecten van het leven, onlosmakelijk verbonden met de drie pijlers van duurzame ontwikkeling. Het is *cross-cutting* en heeft nauwe banden met onder meer klimaat en gezondheid. De aanhoudende water- en sanitatiecrisis is een bedreiging voor iedereen, ook in het kader van gezondheidsrisico's. De COVID-19-pandemie heeft onze gezamenlijke kwetsbaarheden verder blootgesteld. De co-hosts zetten erop in dat er met de conferentie gezamenlijk actie wordt ondernomen om de internationaal overeengekomen watergerelateerde doelen te behalen, inclusief die van de Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling voor duurzame ontwikkeling.

Bron: sdgs.un.org/conferences/water2023

- Nederland steunt als voorvechter het recht op schoon en veilig water en het recht op gezonde voeding in ontwikkelingslanden, onder andere door te helpen bij het opstellen en uitvoeren van Nationale Adaptatie Plannen (NAP). In het kader van toenemende waterschaarste wordt ook bijgedragen aan optimalisering van watergebruik in de landbouw, waar 70% van het beschikbare zetwater wordt

gebruikt.¹¹⁰ Tijdens de Food Systems Summit 2021 zijn concrete routes afgesproken om voedselsystemen te versterken, kleine boeren weerbaarder te maken en huishoudens toegang te laten hebben tot duurzame, betaalbare en gezonde voeding. Het kabinet stelt extra budget beschikbaar voor voedselzekerheid (oplopend tot EUR 100 miljoen structureel), om toegang tot voedsel voor mensen in klimaatkwetsbare regio's te vergroten.

We zetten in op verhoogde weerbaarheid van boer(inn)en in met name de Sahel en de Hoorn van Afrika door de productiviteit te verbeteren en voedselsystemen duurzamer te maken. Met het extra budget worden op jaarbasis de komende jaren gemiddeld vier miljoen mensen extra direct bereikt met activiteiten gericht op toegang tot betere voeding, twee miljoen kleinschalige voedselproducenten extra direct bereikt met activiteiten gericht op het verhogen van productiviteit/inkomen en gaat een miljoen hectare landbouwgrond extra duurzamer gebruikt worden.

- Het kabinet investeert als voorvechter bovendien extra in een gezonde leefomgeving in de armste landen door tot 2030 in totaal 100 miljoen mensen te toegang te verschaffen tot elektriciteit en oplossingen voor schoon koken, op basis van hernieuwbare energie. Dat betreft onder andere de bevordering van artisanale verbeterde kooktoestellen met schoorsteen, maar ook biogassystemen en hoog efficiënte, emissie-arme kooktoestellen op basis van biomassa pellets. Dit draagt bij aan grote gezondheidswinst, vooral voor vrouwen en kinderen, en bespaart de wereld toekomstige kosten voor klimaatadaptatie. Daarnaast vraagt het kabinet om verhoogde internationale aandacht voor schone elektriciteitsvoorziening van gezondheidscentra o.a. via het *Health and Energy Platform of Action*.

¹⁰⁹ Announcement: Proposal by Co-hosts for themes of the interactive dialogues of the UN 2023 Water Conference (un.org)

¹¹⁰ Towards a water and food secure future: Critical perspectives for policy-makers (fao.org)

7 Coherentie en coördinatie

Met deze strategie zetten we in op zowel inhoudelijke ambitie en op verbeterde operationele structuren zodat er betere coördinatie ontstaat en meer coherentie van beleid. Om invulling te kunnen geven aan de Nederlandse inzet op mondiale gezondheid als multidimensionaal vraagstuk – inclusief de samenhang van de verschillende SDGs en met oog voor de belangen van de minst ontwikkelde en lage inkomens landen – is het noodzakelijk om coherenter beleid te voeren. Dit vergt nauwere samenwerking en coördinatie op verschillende niveaus – interdepartementaal, intersectoraal en internationaal, maar ook beleidscoherentie voor ontwikkeling, met inachtneming van de belangen van OS landen (SDG 17.4) en milieu en klimaat (in lijn met de Interdepartementale Klimaat Strategie).

De AIV stelt in zijn advies terecht dat, om een effectieve bijdrage aan mondiale gezondheid te kunnen leveren,

Nederland ook het eigen huis op orde moet hebben. Een kabinetsbrede en coherente benadering van mondiale gezondheid vraagt een nieuwe manier van (samen)werken tussen departementen maar ook met andere partners. Het vraagt een heldere verdeling van taken en verantwoordelijkheden.

Deze strategie biedt hiervoor een eerste kader, tegelijkertijd benadrukt het kabinet dat dit tijd vergt en het deze strategie ook ziet als de start van een proces om dit te versterken. Hierbij gaat het kabinet uit van de leidende principes zoals deze ook benadrukt zijn in het AIV-advies:

- *One Health: One Health* is een geïntegreerde, verbindende aanpak die gericht is op het duurzaam in balans brengen en optimaliseren van de gezondheid van mens, dier en ecosystemen. Het erkent dat de gezondheid van mensen,

gedomesticeerde en wilde dieren, planten en de ruimere omgeving (inclusief ecosystemen) nauw met elkaar verbonden en onderling afhankelijk zijn.^{111,112}

- *Health in all Policies*: opname van gezondheidsoverwegingen in alle beleidsvorming van alle verschillende sectoren die van invloed zijn op de gezondheid, zoals macro-economisch beleid, transport, landbouw, landgebruik, huisvesting, sociale zekerheid, openbare veiligheid en onderwijs. Vice versa dienen bij de beleidsvorming op het gebied van gezondheid en preventie onderliggende vraagstukken als klimaat, duurzaamheid en bestaanszekerheden meegenomen te worden. Nederland kan hierbij voortbouwen op reeds opgedane kennis en ervaring met de *One Health* aanpak, zoals het werken in een zoönosenstructuur¹¹³.
- *Beleidscoherentie voor ontwikkeling; Do no harm* (en waar mogelijk *do good*); beleid mag geen afbreuk doen aan de hier geformuleerde mondiale gezondheidsinzet, niet hier in Nederland maar ook niet in andere landen. Nederland heeft sinds 2016 een actieplan “beleidscoherentie voor ontwikkeling”, waarin expliciet wordt ingegaan op het terugbrengen van negatieve effecten van Nederlands beleid op lage inkomens landen. In de BHOS nota “Doen waar Nederland goed in is”, is expliciet het belang van de mondiale gezondheidsstrategie voor het tegengaan van vaccin- en gezondheidsongelijkheid genoemd. In het nieuwe actieplan zal hier ook op in worden gegaan.
- *Contextspecifieke en vraag gestuurde benadering*: gezondheidsuitdagingen en de manier waarop deze het beste aangepakt kunnen worden verschillen per context. Het Nederlandse postennet speelt daarom een belangrijke rol, om een specifieke context beter te begrijpen en effectiever te kunnen zijn met de Nederlandse gezondheidsinzet. Hierbij moet niet het aanbod maar de vraag leidend zijn.

Nederland werkt hiertoe nauw samen met andere actoren, waaronder lokale maatschappelijke organisaties en met name jongerenorganisaties en de jongerenambassadeur voor SRGR en *bodily autonomy*.

Het ministerie van Buitenlandse Zaken (BZ) en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) vervullen gezamenlijk een coördinerende rol. Hiertoe richten we verschillende structuren en samenwerkingsverbanden in, en zal sterker worden gestuurd op het bevorderen van internationale coherentie via de EU, multilaterale instellingen en samenwerking met andere landen.

a) Interdepartementale Stuurgroep – ter bevordering van interdepartementale coherentie

Voor het bevorderen van interdepartementale samenwerking en het waarborgen van coherent kabinetsbeleid zal er onder gezamenlijke leiding van BZ en VWS een kwartaaloverleg worden gehouden tussen relevante departementen (o.a. BZK, DEF, EZK, FIN, IenW, LNV en OCW), waarbij zal worden gesproken over de voortgang, mogelijkheden tot samenwerking en knelpunten van de Nederlandse mondiale gezondheidsstrategie. Ook de Permanente Vertegenwoordigingen van Nederland bij de VN, de WHO, OESO, de NAVO en de EU (New York, Genève, Parijs, Brussel) worden hierbij, waar nodig, nauw betrokken om ook in multilaterale en Europese gremia ons beleid coherent uit te dragen. Daar waar het lidmaatschap van de multilaterale organisaties ook de landen in het Caribische deel van het Koninkrijk omvat, zal de inzet conform bestaande afstemmingsprocessen worden afgestemd met deze landen. Hiernaast zal de samenwerking met de Caribische landen worden gezocht bij de uitwerking van deze strategie, daar waar het de specifieke belangen van de landen raakt.

b) Nederlandse Global Health Hub – ter bevordering van intersectorale coherentie

Voor het bevorderen van intersectorale samenwerking zal een Nederlandse *Global Health Hub* worden opgezet. Een *Global Health Hub* verenigt alle relevante actoren en sectoren, zoals kennisinstituten en -platforms, academici, ngo’s, topsectoren, vernieuwers en denktanks op het gebied van verschillende facetten van mondiale gezondheid. Dit netwerk biedt (mondiale) gezondheidsactoren in Nederland de kans om krachten te bundelen en samen verder invulling te geven aan deze strategie. Hierbij bouwen we voort op bestaande samenwerkingsverbanden zoals de *Dutch Global Health Alliance*

en de *Taskforce Healthcare*. Transformerende partnerschappen tussen de overheid, het bedrijfsleven, kennisinstituten en het maatschappelijk middenveld, waaronder jongerenorganisaties, zijn belangrijker dan ooit.

Vanuit de inzet op betekenisvolle jongerenparticipatie en gezien het belang van gezondheid in den brede voor jongeren wereldwijd, zal binnen de *Global Health Hub* aandacht zijn voor actieve betrokkenheid en inbreng van jongeren. Een jongerenadviesorgaan, bestaande uit internationale jongeren met expertise op diverse gezondheidsthema’s, zal het partnernetwerk adviseren in de uitvoering van de mondiale gezondheidsstrategie.

c) Internationale samenwerking – ter bevordering van internationale coherentie

Voor het bevorderen van internationale coherentie werkt Nederland nauw samen met andere landen, binnen en buiten de EU, WHO/VN organisaties, de OESO, de NAVO, internationale financiële instellingen zoals de Wereldbank, de G20, mondiale gezondheidsfondsen, filantropen die actief zijn op het gebied van mondiale gezondheid, internationale ngo’s en internationale kennisinstituten.

De EU heeft een centrale rol waar het gaat om het versterken van internationale samenwerking op gezondheidsvlak binnen Europa (EU Gezondheidsunie, HERA) en ontwikkelt zich tot een steeds grotere speler op het gebied van mondiale gezondheid. De EU speelt een belangrijke rol binnen de VN en de WHO, neemt deel aan discussies en onderhandelingen binnen fora als de G7, de G20 en het *Global Health Security Initiative*. Een groot deel van de Nederlandse inzet op het gebied van mondiale gezondheid vindt daarom plaats in EU-verband. In de uitwerking van de strategie zal nadrukkelijk worden gekeken, op de verschillende prioriteiten, hoe samenwerking met de EU als ook afstemming van prioriteiten en rolverdeling kan worden versterkt en de middelen en slagkracht van de EU beter kunnen worden benut. Waaronder via *Team Europe Initiatives*. In het bijzonder zal aandacht worden besteed aan synergie met de *EU Global Health Strategie* en de gezondheidsstrategieën van andere Europese lidstaten.

Vanuit het beleid voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking richt de uitvoering van de strategie zich op de landen en regio’s zoals vastgesteld in de beleidsnotitie “Doen waar Nederland goed in is”¹¹⁴. Daarnaast investeren we in strategische samenwerking met landen die een belangrijke rol spelen op het gebied van mondiale gezondheid. Dit kan per prioriteit verschillen, maar ook hier wordt nadrukkelijk gezocht naar kruisverbanden en coherentie.

¹¹¹ Tripartite and UNEP support OHHLEP’s definition of “One Health” (who.int)

¹¹² De Codex Alimentarius (FAO/WHO) hanteert de volgende definitie, zoals door de Codex Alimentaris Commissie (189 landen) is afgestemd: Een collaboratieve, multisectorale en transdisciplinaire aanpak die werkt met als doel het bereiken van optimale gezondheidsresultaten, erkennend de onderlinge verbondenheid tussen mensen, dieren, planten en hun gedeelde omgeving.

¹¹³ Nationaal actieplan versterken zoönosenbeleid (Rijksoverheid.nl)

¹¹⁴ Er wordt gefocust op 22 landen in deze regio’s, zoals beschreven in de Beleidsnotitie Doen waar Nederland goed in is, Strategie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (overheid.nl)

8 Mensen en middelen

Nederland zal door strategischer te opereren – met versterkte interdepartementale, intersectorale en internationale samenwerking en een geïntegreerde aanpak – zowel een efficiëntere als effectievere bijdrage kunnen leveren op het gebied van mondiale gezondheid. Hierbij wordt ook gebruik gemaakt van de EU voor extra instrumentarium en slagkracht.

Op basis van verdere uitwerking zal opnieuw gekeken moeten worden naar de benodigde middelen. Vooralsnog worden voor de komende onderdelen de volgende middelen beschikbaar gesteld:

Binnen de begroting van BHOS worden intensiveringen voorzien voor mondiale gezondheid die oplopen van 106 miljoen euro in 2023 naar 125 miljoen euro in 2026. Daarmee komt het budget voor mondiale gezondheid en SRGR voor 2023 uit op 530 miljoen euro. Met de intensiveringsmiddelen wordt extra ingezet op het versterken van gezondheidssystemen, met focus op primaire gezondheidszorg en SRGR, via internationale organisaties en fondsen zoals de WHO en de *Global Financing Facility (GFF)*, maar

ook door opschaling van SRGR programma's die op landenniveau in onze focuslanden en -regio's worden uitgevoerd.

Daarbij geeft het kabinet ook bijzondere aandacht aan de strijd tegen hiv en aids en TBC. De bijdrage van Nederland aan het GFATM en aan UNAIDS en WHO worden daarom substantieel verhoogd. Daarnaast wordt ingezet op versterking van de innovatiekracht ten behoeve van mondiale gezondheid en SRGR en primaire gezondheidszorg in het bijzonder. Daarbij werken we samen met allianties van bedrijven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties om innovaties in gang te zetten die ook op grote schaal toepasbaar zijn. Tenslotte wordt meer ingezet op responsieve en veerkrachtige distributiesystemen onder andere via UNFPA en wordt het *Product Development Programme (PDP)* onverkort voortgezet. Door intensievere inzet op het versterken van gezondheidssystemen draagt het kabinet ook bij aan het versterken van pandemische paraatheid en crisisbestendigheid van ontwikkelingslanden.

In het kader van de inzet op versterking van de mondiale gezondheidsinfrastructuur en het belang van een slagkrachtige WHO wordt de samenwerking met de WHO geïntensifieerd en ook vanuit de VWS begroting met extra structurele bijdragen ondersteund. In het allocatieplan/partnerschapsprogramma voor 2022/2023 bedraagt de Nederlandse bijdrage in totaal bijna EUR 4 miljoen aan de WHO met strategische doelstellingen op onder andere IHR, crisisparaatheid, toegang tot medicijnen, en AMR. Er wordt gewerkt aan een nieuw partnerschapsprogramma met de WHO voor 2024-2028 en gekeken of deze kan worden versterkt op basis van de gestelde inzet in deze strategie. Ook blijft Nederland het AMR Multi Partner Trust Fund van de WHO en de Quadripartite ondersteunen ter ondersteuning van de aanpak van AMR in lage- en middeninkomenslanden. Nederland zal daarnaast een meerjarige bijdrage leveren aan de *Coalition for Epidemic Preparedness Innovations (CEPI)* en een investering in het EU Horizon-programma Pandemic Preparedness.

Nederland zal tevens in 2022 een bijdrage leveren aan het *Financial Intermediary Fund (FIF) for Pandemic Prevention, Preparedness and Response (PPR)*. Dit geschiedt met zowel ODA (BHOS) als non ODA (VWS) middelen, pandemieparaatheid is immers zowel in het belang van Nederland als van ontwikkelingslanden.

Vanuit de Internationale Klimaatstrategie accelereert Nederland wereldwijd de klimaat- en energietransitie door met publieke middelen meer private financiering te mobiliseren voor klimaatactie en klimaatadaptatie. In het kader van financiële ondersteuning voor ontwikkelingslanden in de klimaattransitie wordt de Nederlandse klimaatfinanciering verhoogd tot ten minste 1,8 miljard euro in 2025. Er wordt gestreefd naar een verdubbeling van de publieke adaptatiefinanciering om specifiek de meest kwetsbare mensen die het hardst worden getroffen door klimaatverandering te bereiken en hen een perspectief te bieden op bestendige, duurzame ontwikkeling. Ook wordt een extra impuls gegeven aan de ontwikkeling en financiering van klimaatprojecten door de private sector met onder meer een vervolg op het succesvolle *Dutch Fund for Climate and Development*.

9 Monitoring en evaluatie

a) Herijkpunt van de strategie in 2025

In 2025 (aan het einde van deze kabinetsperiode) zal een evaluatie plaatsvinden waarbij wordt gekeken of de Nederlandse inzet dient te worden bijgesteld op basis van nieuwe ontwikkelingen, inzichten en ervaringen. Hierbij wordt rekening gehouden met eventueel veranderende mondiale trends en dreigingen en (daarmee) veranderende strategische doelen. Op deze manier zorgen we ervoor dat de strategie relevant en effectief blijft, voor nu en in de toekomst.

b) Rapportage aan de Tweede Kamer

De Kamer wordt geïnformeerd over de voortgang van de uitvoering van de strategie via bestaande reguliere (resultaten) rapportages en jaarverslagen en brieven.

Colofon

Beeld: Shutterstock en WHO Photo Library

Dit is een uitgave van:
Ministerie van Buitenlandse Zaken en Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

www.rijksoverheid.nl/bz

Rijnstraat 8
2515 XP Den Haag

Postbus 20061
2500 EB Den Haag

oktober 2022